VII. évfolyam. 1896. 42/355. szám.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:
Egész évre ... ... frt 10.—
Félévre ... ... » 5.—
Negyedévre ... ... » 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
VII. ker., Erzsébet-körut 6. sz.

Hirdetések felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Budapest, október hó 18.

Krónika.

Több, mint bizonyos.

— *október 16.*

Kérem, ne tessenek hevülni, mérgelődni, vagy nevetni azokon, amik most történnek. Tessék nyugodtan két hétig várni s ha akkor gondolkodnak majd a mostani óriási jelentőségü eseményeken, ugy találják, hogy nem történt semmi s nincs miről gondolkodni. Ez több, mint bizonyos.

Ami most történik, mind annak a napnak van szánva, amelyen történik. Nincsen értelme a szónak, mert senkit sem kötelez, nincs fontossága a ténynek, mert nem következik belőle semmi. A választás aktusát megelőző mozgalom komédia, szemfényvesztés, vagy paklizás, mely bizonyos lármával jár, mint a börzejáték, ahol a fülsiketitő zsivaj megrémiti az idegent, mig a benfentesek nem is hallják.

Nem választás idején a lefolyt hét politikai eseményeinek a tizedrésze is elég politikai szenzációnak. Csakhogy akkor a huszadrésze sem történt volna meg. A nagy kijelentések kiváló államférfiak ajkáról ma ugy hangzanak, mint a pártirodák jelentései, hogy jelöltjük győzelme több, mint bizonyos. Az a szegény jelölt megelégednék a bizonyossal is. Csakhogy a több, mint bizonyos a bizonytalannál is kevesebb. Egyszerü frázis, arra szánva, hogy minden egyéb információt fölöslegessé tegyen.

Több, mint bizonyos csak az, hogy november első napjaiban meg lesz a négyszáz egynehány ember, akire a hazának okvetetlenül szüksége van szónoki művek elmondására. Több, mint bizonyos, hogy az uj parlament akár csupa uj négyszáz egynehány emberrel szakasztott ugy fog fösteni, mint a régi. Ha Apponyi Albert gróf kimarad is és Pap Zoltán bejut is, a képviselőház niveauja ugyanaz marad. Ha Visontai Soma reviziót kiván és Hock János reverzálist ád, mégis csak az történik, mintha Visontai Soma nem kivánna reviziót és Hock János nem adna reverzálist.

A pártok számarányai talán megváltoznak, de legfölebb olyaténképen, hogy a többség még több és a kisebbség még kisebb lesz, mint eddig. És megkérdeztetvén a nemzet akarata, minden aktuális kérdés, a kiegyezés, a kvóta, a közigazgatás államositása csak ugy fog megoldatni, ahogy eleve elhatározták, nem tudva a nemzet akaratát, egy csöppet sem törődve a nemzet akaratával, sőt nem is gondolva arra, hogy az ádáz választási küzdelemhez a nemzet akaratának valamelyes köze volna.

Hasonlóképen függetlenek a korifeusok ez idő szerinti nyilatkozatai a később történendőktől. Ne tessék könnyen hinni, ha Apponyi megbukik Jászberényben, hogy csakugyan ott hagyja a politikát. Ez a sejtelmes nyilatkozat csak azt akarja, hogy vigyázzanak a jászberényiek s ne buktassák meg a nemzet vezérét Jászberényben. Ne tessék komolyan venni a két függetlenségi párt testvéresülését sem, nem őszintébb az, mint az a barátság, melyet fehér asztalnál, pohárcsöngés közben dokumentált Bánffy Dezső és Tisza Kálmán. Ez a két államférfi élénken emlékeztet a gólya és a róka mesére, mely a legsimább vendégszeretet formájában epét forraló bosszantást céloz. Ma még nem tudni ki volt a róka, ki a gólya, de bizonyos, hogy az ebédet visszaadja a másik és akkor majd fölkopik az álla az előbbi gazdának is.

Nem ér ez a barátság s minden egyéb barátság a választás hevében többet, mint a kaláberben. Ebben az elmés játékban is mindig együtt működik két partner a harmadik ellen, aki épen fölvette, de ha más veszi föl a játékot, az előbbi pártnerből már kontrázó ellenfél lesz. Nos, Tisza is »smirol« most Bánffynak, mivel az kontrázott, de ha megnyerték ezt a partie-t, a legközelebbinél már nem tudni, kinek fog Bánffy kontrázni.

A kvótáról is rengetegül fontos nyilatkozatokat hallottunk, olyanokat, miket vártunk, olyanokat is, miket nem vártunk. Szilágyi Dezsőtől például nem vártuk volna, hogy a kiegyezés és a kvóta dolgában körülbelül a nemzeti párt felfogásában nyilatkozzék. Tiszától sem vártuk volna, hogy támogatja majd Bánffyt a kvóta-kérdésben, sejtetvén, hogy adott körülmények között a kvóta emelése hazafias és rendkivül örvendetes tény lehet. Ellenben hogy Falk Miksa, a kvóta-bizottság pennája és feje, megmarad rendületlenül a non possumus-nál, azt vártuk, noha igen elmésnek találjuk ezt a deductiv okoskodását, melylyel bizonyitani iparkodik, hogy egy véleményen van Bánffy Dezsővel.

A legkétszinübb s egyszersmind a legbecsületesebb Bánffy Dezső magatartása a kvóta kérdésében. Nem tudom, mit tartanak róla: eladta-e már a hazát, vagy csak elfogja még adni. Csak azt tudom, hogy valamennyi aktiv államférfi között a helyzetet a legigazabban ő fogja föl, mikor nem akar szint vallani s a képviselőház utolsó ülésén

meztelen őszinteséggel a szemébe is vágta Apponyinak: majd én felülök nektek! Mert bizonyos az, hogy mostanában a kvóta senkit sem érdekel, hogy a mandátum elnyerése kedvéért minden országos érdek csak tromf a szeretett képviselőjelöltek kezében. Annyira sifli a kvóta mindenkinek, hogy például az ellenzék valósággal sürgeti a felemelését s elő is készíti szépen hozzá a talajt. Ugronék, Apponyiék s minden egyéb ellenzéki árnyalat széltében hirdetik, hogy Bánffy föl fogja emelni a kvótát s bizony erősen várják azt a legfőbb örömet, mely a »lám, megmondtam« diadalkiáltásában tör ki.

Ilyen viszonyok mellett a legokosabb s az országra nézve legelőnyösebb, ha Bánffy e kérdést hivatalosan legalább kivonja a választás küzdelméből a barátaira, ellenségeire bizva, hogy e kérdésben veszekedjenek — obligó nélkül. A kvótával való korteskedésből, magát, a kérdést tekintve, csak az osztrákoknak van hasznuk, mert napnap után hallják mitőlünk, hogy Bánffy belemegy a kvótaemelésbe, a mi ugyancsak megerősiti őket konok követelődzésükben. Ma az osztrák álláspontnak annyi hive van, ahány ember Magyarországon dörög Bánffy ellen, kvótapolitikája miatt. S ha a kvóta csakugyan magasabb lesz, bizony isten, az érdem nem csekély mértékét az ellenzék vindikálhatja magának.

A magyar politikusok most a boros hordó tetejéről csinálnak politikát. Amit mondanak, a mámor mondja belőlük s ha beszakad nehány érdemes koponya, azt se tessék komolyabban venni, mint a korcsmai verekedést. Igaz, országos kérdéseket hajigálnak sörös kancsók helyett egymás fejéhez, aminek viszont az a haszna van, hogy nem reális vér foj s a győző nem kerül a vádlottak padjára. Amikor legszebb jogát gyakorolja a polgár, akkor becsülik egyéniségében, intelligenciájában a legkevesebbre, baleknak nézik, aki lépre megy ilyen, vagy amolyan jelszónak. A legszebb jogát gyakorló polgár is tisztában van vele, hogy tisztán a szeretett képviselőjelölt privát ügyéről van szó, mikor az urnához biztatják, a jelöltek is tisztában vannak, hogy minden csak komédia, a kormány is tisztában vele s a vigan lobogó nemzeti zászló is tudja, hogy komédiázik és mégsem nevet senki. Nem nevet senki, noha senki sem gondol arra, hogy az a komédia egyike a legkomolyabb dolgoknak, mik valaha ország romlására vezettek.

Caliban.

A veritéket az istenek az erény fölébe helyezik.

Heziod.

*

Valakit szeretni annyi mint megfosztani attól a jogtól és egyszersmind felhatalmazni arra, hogy nekünk fájdalmat okozzon.

Comtesse Diane.

*

Sem a napba, sem a halálba nem lehet egyenesen belenézni.

*

Parasztbecsület.*

Hull a zápor az ereszre,
Sürü köny a két kezemre,
Az én rózsám zokog rajta,
Engeszteli, csókolgatja.

Gyönge nádszál . . . elingatták,
Azután a szélre hagyták.
Most már ismét ide hajlik,
Ide, ahol úgy nyilallik.

Csititgatom, simogatom,
Galambomnak hivogatom,
Hadd múljék a zokogása,
Azután a jó ég lássa.

Jó ég lássa, tegyen róla,
Legyen is a gyógyitója,
Balzsamot tán nekem is ád
Valahol egy igaz virág.

Betegen.

Ugy, ugy! A más világon . . .
Ott majd nem jajgatok,
Várnak rám balzsam-irral
Jóságos angyalok.
Trónján az Úr fogad
S én isten-vert alak
Fönséges zsámolyánál
Várom jutalmamat.

Türésnek, szenvedésnek
Jogáról hallgatok,
Csak nézem néma búval
A nagy Mindenhatót.
Vesékig lát, tudom jól
És látja lelkemet:
Hogy nem tud kiragyogni
Mig ott . . . lenn . . . hall zokogni,
Mélységes mély nyomorban,
Istentől elhagyottan,
Egy árvaságos özvegyet.

Jékey Aladár.

* Nagy gyönyörüségünkre szolgál, hogy Jékey Aladárt, e régen hallgató igazi poétát ismét megszólaltathattuk lapunkban. Régi olvasóink bizonnyal hálásan emlékeznek az ő szebbnél szebb költeményeire, melyeket évek előtt *A Hét*be irt. Ezentul ismét sűrübben fognak találkozni nevével *A Hét*ben.

Szerk.

Kényes ügy.

Irta: KOZMA ANDOR.

Egyszer egy ügyvéd barátom, aki válóperekben kapaczitás, négyszemközti beszélgetésre kéretett.

— Nem vagy léha ember, igy kezdé, tudod körülbelül mi az a gyónási titok.

— Tudom.

— Nos, hát az a családi titok, a melyet válásra készülő házasfelek tesznek le az ügyvédnél, olyan, mint a gyónási titok. Azt becsületes ügyvéd soha el nem árulhatja senkinek. Most nálam egy annyira kényes és sajátságos családi titok van letéve, hogy az engem a legnagyobb zavarba hoz. Nem tudom, mitévő legyek vele. Erzem, hogy te az iró, ebben a kényes ügyben illetékesebb volnál, mint én, az ügyvéd. De a gyónási titkot én nem árulhatom el neked sem. Hogy is kérjem hát az ügyben tanácsodat?

— Mondd el ugy, mintha valami költött novella volna. Változtasd meg a szereplők és a helyek neveit. Fordits, szinezz egyetmást a nem lényeges részleteken. Aztán majd eltünődünk rajta ketten, hogy mi is lenne a bonyodalom helyes, irodalmi megoldása.

— Jó; tehát figyelj ide.

*

Az ügyvéd novellája.

A szerencsétlen házastársak különös bizalmára teljesen méltó gyóntató atyához egy igen szép asszony lépett be.

— Főtisztelendő ur, szólt remegve a hölgy s aggódón nézett körül, hogy maguk vannak-e, nekem okvetetlenül el kell válnom az uramtól.

— Ne tegye azt, gyermekem, felelé komolyan a pap; a házasság felbonthatlan szentség.

— És mégha a hitemet kell is elhagyni, mégis el kell válnom. Nagyobb bűn, ha vele maradok, mint ha megtagadom a házasság felbonthatatlan szentségét.

A gyóntató atyát megdöbbentette ez az elhatározottság. Nagyon jól ismerte az elszánt asszonyt s a férjét is. Ugy látszott eddig, mintha ezek példás családi életet élnének.

— De az ég szerelmére, gyermekem, mi érte magát? Hát olyan rettenetes ember az ura?

— Az én uram angyal! A legjobb férj, a legszeretőbb atya a világon. Éppen azért kell tőle elválnom. Én méltatlan vagyok hozzá. Én nagy bűnös vagyok. Az a nemes, jó ember egy óriási, szünet nélkül folyó, rut hazugság áldozata.

— Vajjon miért?

— A gyermek, a kiért rajong, dolgozik, hirnevet, vagyont gyüjt, a kiért él — nem az övé.

— Bizonyos maga ebben, gyermekem?

— Feltétlenül.

— Vigyázzon, e félékben az asszonyok könnyen csalódnak. Nyugodjék meg a római jog szabályában: pater est quem justae nuptiae demonstrant — és ne zavarja fel férje boldogságát. Ugyis valószinü, hogy csak asszonyi képzelgés, mintha fiuk nem a férjéé lenne.

— Nem, nem. Azt én már jobban tudom. A fiunk apja kétségkivül az én barátom, a kit szerettem, szeretek, aki szintén tisztában van az egész helyzettel, s aki el fog engem venni, mihelyt a férjemtől elváltam. Ez is reszket a fiunkért, aki tökéletes mása neki. Csak szegény férjem olyan vak, hogy ezt nem látja. A fiu testének vannak jellemző sajátságai és jegyei, amelyek párja egytől egyig megvan a — barátom testén. Itt nincs kétség. Barátom, amig csak némi kétség lehetséges volt, elég türelmesen, sőt könnyen vette a dolgot. De a mióta bizonyos, hogy az a gyönyörü, eszes fiu az övé, szinte elég a dühtől. Képes volna megölni angyali jóságu szegény férjemet, hogy az ne bitorolja az ő természetes apai jogait.

— No pedig itt nagy bökkenő van, a melyet a válással sem lehet könnyedén átugrani. Maguk elválnak, a barátja elveszi magát — a fiu pedig törvény szerint mai törvényes apjáé marad.

— Hiszen ez a borzasztó! Ezen hogy lehetne segiteni?

— Máskép nem, mint csak ugy, hogy maga, gyermekem, bevallja bűnét a férjének, felvilágositja őt arról, hogy a gyermekhez neki nincs köze. Aztán, ha férje egy véleményen lesz magával s nem ragaszkodik a fiuhoz, akkor azt, mint házasságtörésből származót, törvénytelenitik s magának adják ki, gyermekem. Később az ön barátja, az ön leendő második férje, adoptálhatja az ő saját fiát. Igy valahogy, nagynehezen, megy a dolog. Egyéb módot nem tudok.

A szép asszony, aki nem is álmodta, hogy ily borzasztó körülményes dolog lenne az ő hamis és bűnös helyzetének reparácziója, majdnem megbolondult ott a gyóntató atyánál. Elszántsága végre is lebágyadt s azzal távozott, hogy nem tudja: mit fog cselekedni. Semmint férjét és gyermekét az ő bűnének sarában szintén meghurczolja, valószinüleg inkább folytatni fogja a nagy hazugságot tovább.

Később, vagy egy év mulva, aztán mégis megint belátta, hogy erre sem képes a végtelenségig s az arany középutat választotta. Az egyszerü elválást minden skandalum, a gyermekkérdés minden fölvetése és radikális megoldása nélkül.

De ezt már a gyóntató nem tőle, hanem a férjtől tudta meg. Mert most meg ez jött el a család bizalmas tanácsosához s igy adta elő a baját:

A feleségem megbolondult. Mindenáron el akar tőlem válni. Oktalan, vagy legalább is tulzott, izetlen féltékenység vett rajta erőt. Gyanusít mindenféle viszonyokkal. Nem dühöng rám, csak érzeleg, sír s konokul ragaszkodik rögeszméjéhez, hogy nekünk válni kell. Már haza is ment az anyjához s ügyét meg is beszélte egy ügyvéddel. Én azonban semmi esetre sem akarok elválni s észre akarom az asszonyt téríteni. Végre is, nekünk gyermekünk van, akit ő is szeret, én pedig imádok. Kötelességem e gyermek iránt, hogy ne engedjek a hiszterikus asszonyi hóbortnak. Az asszonyban, legutóbbi magaviselete után, bizony nincs már valami nagy gyönyörüségem. Látom, hogy nem szeret többé s tudom, hogy magamra nézve is legkényelmesebb lenne, ha elválnánk. De én nem gondolok sem a magam kényelmével, sem az ő gonosz szeszélyével — csak a gyermekkel. Ezért minden önmegtagadásra, türelemre, még megalázkodásra is kész vagyok. Leteszem tehát ügyemet a főtisztelendő ur kezébe. Menjen el az asszonyhoz s menjen el az ügyvédjéhez is. Beszéljen a lelkükre, teljesitse nevemben minden egyéb kivánságukat, csak hagyják abba ezt az őrült válópert. Irgalmazzanak — nem nekem, hanem a gyermeknek.

A gyóntató atya pedig tudván, de el nem árulhatván az asszony titkát, csak zavartan bókolt a derék férj előtt s azt hebegte, hogy megtesz minden tőle telhetőt.

De azért egyáltalán nem tudta: mitévő is legyen?

*

— Nos eddig van a novella, fejezte be ügyvéd barátom. Hát most mondd meg, mit tennél, ha te volnál a gyóntató atya?

— Semmit. Elküldeném a férjet egy másik ügyvédhez, a kinek az asszony nem gyónt meg.

— Azzal csak magad szabadulnál meg a rémitően kényes ügytől, de nem oldanád meg a kérdést.

— Hát meg kell nekem minden kérdést oldani? Olyat is, a melyet képtelen vagyok megoldani?

— A dolog nem addig van. Tedd fel, hogy azt a szerencsétlen családot nagyon szereted. A férj nemcsak ügyfeled, hanem igen kedves barátod is. Quid tunc?

— Akkor az egész ügy magamra nézve is szerencsétlenség; olyan, mintha az utczán egy házpárkány a fejemre esik. Fáj nekem, de nem tehetek róla s nem segithetek már azon sem, ha véletlenül a nagyobb darabja velem sétáló barátomat agyon is ütötte.

— Ezek mind csak kibúvók. Kibúvóm nekem is volna elég. De megoldást mondj. Mi volna az ügy erkölcsi, irodalmi megoldása?

— Nem tudom. Azt hiszem, mégis minden irányban csak tragikus lehetne. Mindenekelőtt meg kellene a gyónató atyának szegni legszentebb kötelességét: el kellene árulni a férjnek az asszony meggyónt titkát. Aztán ez annyi volna, mintha azt mondaná a férjnek, az asszonynak, a gyermeknek, szóval egy egész családnak: pusztuljatok el, nem érdemes, nem szabad élnetek, mert hiszen egész exisztencziátok egy megreparálhatatlan bűnön s hosszú áltatáson és csalódáson alapul.

— Persze! Már pedig az ügyvédnek nem az a hivatása, hogy tragédiát csináljon.

— Nem bizony. Sőt inkább, hogy *modus vivendi*-t találjon a legképtelenebb helyzetekben, melylyel eltengődnek az emberek addig is, mig az élet maga vagy megoldja, vagy elposványositja s eltünteti a kényes ügyet.

Ügyvéd barátom mélyen elgondolkozott. Sokáig járt fel alá a szobában, némán küzdve magával s fegyelmezve érzelmeit. Végre el volt határozva.

— Nem adom ki az ügyet kezemből. Más ügyvéd, aki nem tudja a nagy titkot, csupa óvatlanságból felidézhetné a tragédiát. Én ugy fogok operálni, hogy azt elkerüljem. Ha lehet, kibékitem s hazahajtom az asszonyt. Ha nem lehet: lejáratom, halogatva, lomhán, csendesen a legszimplább, legérdektelenebb, legunalmasabb válópert. Rögtön megyek az asszonyhoz, nehogy a világon még valakinek meggyónjon. Azután pedig az ügyvédjéhez. Az jó fiu és örülni fog, ha kollegialiter megértetem vele, hogy jó hosszú pört szeretnék. S ügyvéd barátom indult.

Aztán elmult tiz esztendő s nem akart nekem a kényes ügyről semmit se mondani.

Nemrégiben végre mondott ennyit:

— Miután már feledésbe is ment, hogy kik akartak válni tiz évvel ezelőtt s kik mentek megint össze nyolcz évvel ezelőtt, veszedelem nélkül megnyugtathatlak, hogy a kényes ügy szereplői boldogok. Az én érdemem ebben csak annyi, hogy húztam-vontam a dolgot s nagy erőfeszitéssel elháritottam minden tragikumot két álló esztendeig. Ekkor az élet segitségemre sietett egy szerencsés véletlennel; azaz nem is az élet, hanem a halál: az asszony barátja halt meg. Ezzel a kényes ügy a praktikumban nem létezett többé. Az asszony visszament a férjéhez. Ezt minden egyetemi professzor jóhiszeműen megnyugtatta, hogy az asszony két évi bolondságának oka kizárólag az immár teljesen gyógyult hisztéria volt. És az asszony azóta olyan jó, olyan derék, hogy férje lassanként ujra megszerette. A gyermeket azonban mégis jobban szereti. Annak bolondja. Azt el is rontaná alaposan, ha az asszony okos anyai szigorúsága résen nem állana.

Ime, ilyen hitvány megoldást tud az élet. Az emberek még ilyet sem.

Krónika II.

Brassó.

— *okt. 16.*

Bizonyisten, meg se álmodtam ma egy hete, mikor fölszálltam a predeáli vonatra, hogy megint ujságiró vagyok. Semmi egyéb czélom nem volt, mint hogy egy kis fenyőillatot szivjak. Ha csak annyit is, a mennyi a gőzkocsi ablakán kőszénfüsttel elegy becsapkod. (Fenyő illata különben a kőszénfüst is, de százezer évesé.) Hogy Brassó most aktuális város, csak akkor jutott eszembe mikor megláttam a Czenk tetején a szálfákból rakott karcsu máglyát. Mi is lehet nálunk ez idén egy utolsó pillanatra hagyott, félig kész épitkezés, ha nem millenniumi emlék?

Egymagam voltam idegen a négytengelyü, hosszu waggonban, egész Kolozsvárig. Hiányos a nemzetközi jog, mely csupán a hajót tekinti országterületnek. Az este 9 15-kor a keleti pályaházból induló gyorsvonat már Erdély itt Budapesten is.

— Párdon! mondta egy szikár, fekete ur, és egy táskát tett föl a fejem fölébe a polczra.

— Páárdon! mondta aztán megint, két ával, és ismét egy táskát tett föl.

— Pááárdon! mondta ujra, három *á*val, és még egy táskát tett föl.

Az a határozott meggyőződés keletkezett bennem, hogy á betüinek és táskáinak mennyisége a geometriai progressio arányai szerint halad. Vártam tehát a négy át és a negyedik táskát. De az *á*k, nyilván a táskák elfogytával, nem következtek többé. A szikár, fekete ur ennek utána elfoglalta helyét a kolozsvári gyülésben. A kolozsvári gyülés az egész waggon hosszában hullámzott; a fülkékben és a folyosón. Sőt átcsapkodott a két szomszéd kocsiba, a harmonika-hidon keresztül. Ez ötven embernek mindje erősen kivánta, hogy a többiek valamennyien értesüljenek az ők választási jogaikról; és ez csak ugy vala lehetséges, hogy a csoportok szüntelenül permutálódtak a fülkékben, a folyosón, a hidakon.

Az őszi fakó virradat már a Vlegyásza ködeit fehéritette, de a dübörgő waggon még mindig tele volt mohó, öblös beszéddel, zajhoz szokott, közpályán levő torkok beszédével. Nyugtalan, ideges félálomba ringatott ez a lárma, melyből csak egyes szavakat értettem meg; ismeretlen emberek, ismeretlen állapotok, ismeretlen vetélkedések, ismeretlen erők; szakasztott az a helyzet, mint mikor kereskedőket vagy ügyvédeket hallok beszélni a maguk dolgairól és nem tudom, mit kiabálnak, miért hadonáznak olyan indulatosan.

Kolozsvártt kivonult az egész gyülés s a perronon folytatta a tárgyalást. Előkerült valahonnan, a negyedik waggonból, a szikár, fekete ur is és a »párdon«-áinak következetes szaporitásával leszedte a polczról a táskákat. Magam maradtam a hosszu kocsiban. Enyeden két zöldkalapos, barna fiatal ember szállt föl és jött a harmadik állomásig. Azt hiszem, erdélyi mágnások voltak. Mind a

kettő igazi sólyomfej; éles, szögletes vonások, nagy, gömbölyü szemek. Ők is szüntelenül beszéltek és csak ugy nyelték egymás szavát. Ezt már megértettem. Őzvadászatról folyt a szó. Mikor a hajnali pagonyban az őzbak megugat bennünket... mert valóságos ugatás az... mi pedig vállhoz kapjuk a puskát... igy ni... és... Pista is ott volt. Rosszul lő, de pompás zsiványpecsenyét tud sütni... És én azt éreztem, hogy ezek jó emberek. Az a Pista is. Pedig nincs a világon egyéb értesülésem róla, mint hogy rosszul lő, de pompás zsiványpecsenyét tud sütni.

... De hadd födözöm hát fel Brassót. — Nekifohászkodom, mint czigánykoromban, mikor visszajöttem a Keletről és attól tartottam, hogy nem birok elég nagyot mondani az álmélkodó Schöja-kávéháznak... Csak Velencze és Nürnberg hatott rám ennyire itt Európában. Jaj be jó régi embernek lenni! Azt hittem, ez csak az én titkom; és ime a bodzai havasok alján mindenki tudja. Bűbájos világ van itt a nagy fekete templom körül, az ódon sikátorokban, melyeknek legszükebbjébe is belekukucskál a zöldpalástos Czenk kopasz feje. E helybe andalogni jó, e hely poétának való. És polgármesternek. Patriciusi nyugalom, méltóság és elégedettség száll meg itt, akármilyen földönfutó vagyok; és védőszárnyam alá fogadok mindent, mindenkit. Atyai pillantásom édesdeden legel a gyönyörü, szőke, fehér, kevély leányokon. Elismerő tekintetre méltatom a kövezet tisztaságát és az Auer-lámpák fényét. Helyeslőn bólintok, mikor a piaczokon sürög a friss élet, mikor az iskolákból tódul kifele a sok bursch-sipkás gyerek. És némi fönséggel szállok le egy vénséges vén ház pinczéjébe, a hol még mindig csapról mérik az igazi bort; és *circumspectus ac prudens* polgárhoz illő komolysággal iszom meg egy pohár aszut nemes Brassó városáért. A magyarságom?

Az bizony nem is jutott eszembe ezalatt a két kedves nap alatt. Idegen nyelven csak egyszer beszéltem; akkor is olaszul, egy parenzoi uri emberrel. Pedig nem irtózok a német szótól. De mit tehetek én róla, ha a brassói szász mind tud magyarul és a legzöldebbje is magyarul szidja előttem a Czenk emlékoszlopát! Sajnálom, hogy nem volt időm átszaladni Nagy-Szebenbe, az érdemes Albrich igazgatóhoz, a kivel néha jámbor vitákat folytatok nyomtatásban. De nagy diadallal mondtam volna neki:

— Direktor ur, a brassói szászok az én legkedvesebb embereim. Ideálomat valósitják meg: nem megy köztük müvelt számba, a ki nem tud magyarul. Kulturánk kötelező rájuk nézve. Hát kell ennél több egyelőre? Nem mutatja ez eléggé a szászság derekségét s a magyarság erejét? Egy vérében, szokásaiban, müveltségében páratlanul konzervativ ősi nép, mely mindig a nagy németségre támaszkodott, kiveszi a maga teljes részét a mi nemzeti kulturánkból. Bánom is én, ha még nem szeret bennünket személyünkben, és teliirkálja a külföldi német ujságokat gravamenekkel. De a magyar lélek már vele van. A szép szőke leányzók olvassák Petőfit, Aranyt; ön becsüli természettudományunkat, a historikusok történetirásunkat és kiki a maga szakjában dolgozó magyarságot. Érzik, hogy ez érintkezés nélkül nem lehetnének el, hogy ez mulhatatlan szükség. Mindez pedig csak egy erő munkája volt: a magyar léleké. Nyelvünket, kulturánkat soha nem kényszeritette önökre se törvény, se nyomás, se furfang. A középkortól máig ép jogaikhoz nem nyultunk egy ujjal sem. A szászság közeledett hozzánk, mert vonzottuk. A mint vonzzuk az ország minden nemzetiségét. Asszimiláló hatalmunk nincs, a köznépre nem hathatunk; de a magyar kultura nélkül nem élhet meg nálunk többé semmi müvelt ember. Ezért mienk az ország; ez az erő ma már hatalmasabb a történeti jognál, a népesség számánál és belőle születik majd a természet törvényei szerint a békesség és a szeretet.

Szeretet? Erről még egy kicsit korán van beszélni. Csak a magamforma álmodozó vén gyerek gondolhat rá, csillagos őszi éjjel Brassó néptelen utczáit járván. Ezek az ódon házacskák mind olyan kedvesek, olyan tiszták, és olyan békésen szenderegnek a fenyőillatu, hüvös éjszakában. Család, szorgalom, becsület lakozik bennök. Egy sikátorban ekkhót ver a patak csörgése. Olyan ismerős hang... Ugyan, nem az Ilm vize ez? Mert ha körülnézek, mintha a mult századbeli Weimar volna ez a homályban alvó régi német város: Messze egy ablak világit... Vajjon nem a szegény Schiller uré? De kár, hogy virraszt; nem való az olyan beteges embernek. No de legalább valami szépet olvasunk majd nemsokára. Távolról, a fekete fák mögül, ide hallatszik a *Gaudeamus igitur*... Egy harsány tenor kikiabál a karból... Csak ez a bakter vagy micsoda ne kivánt volna oláhul jó estét. Germanophob szivemnek jól esett ez az egy-két német dobbanás. Gyermek voltam, mint most harmincz esztendeje, mikor még nem vivták meg a franczia háborut, mikor alkonyattájt mindig oly édes, oly dicső kalácsillat lengett ki a weimari süteményes boltokból, mikor a *Bürgschaft*ot még betéve tudtam és mikor a németek még nem voltak türhetetlen fráterek. Ki beszélt akkor még rólad, *deutsche Urkraft;* ki viselt téged mesterséges bozontu teutoburgi szakál; hol voltál, Jäger gyapju és sok más bosszantó majomság; hol, durva henczegés, idegenek gyülölete és üldözése? Brassóban én a németeknek régi, vonzó erkölcseit láttam gyönyörüséggel. Itt még van *Gemütlichkeit* — de nem a bécsi teliszáju komázás; — van vendégszeretet, van patriciusi előkelőség; mindenből kiérzik egy müvelt, jóizlésü és gazdag nép megállapodottsága, józansága és türelme. És ezek a háboru előtti németek azok, a kik nem fenekednek a magyar ellen. A »zöldek« mestere a sedani mámortól még mindig kótyagos junkerség: ettől tanulták a vak chauvinizmust, a pokrócz hangot, a pangerman jelszavakat. Ha Németországban csökkenni fog ez a *furor teutonicus* — isten segitségével megérhetjük még — a mi jó szászaink is leborotváltatják a Fafner-szakált, kibujnak a Jägerből, oldalba rugják a porosz nemzeti szimbolum-illatot, a kutyát, és nem káromkodnak többé nyomtatásban ellenünk. Minden jót remélek tőlük. Hiszen, mondom, magyarul szidják a czenki oszlopot. A saját fülemmel hallottam. És nagy volt az én örömem. Pedig csak az én kedvemért cselekedték. De ez már meleg vendégszeretet; meg sok más egyéb értékes dolog, a mit meg kell becsülni.

Jaákh.

A szörnyeteg.

Amerikai történet.

Irta: LÉON DE TINSEAU.

(Folytatás.)

Boldog Willie! Ő előtte a származása nem zárta el a konyha ajtaját, sem a szakácsné szivét!

Szomoruan feküdt le a vicomte és nem tudott aludni. Egyszerre az álmatlansága közepett valami gyanu, remény szülemlett meg izgatott agyában. Ah, de hosszas órákig kellett még várakoznia, a mig megtudhatja, hogy nem agyrém-e az, amit gondol. Mulhatlanul olyan találkozás szükséges ehhez, a milyen a mai volt, és nem szabad összekerülnie a »szörnyeteg«-gel, aki nem fogja egyhamar elereszteni a zsákmányát. Elaludt s álmában rézbőrű indiánnak képzelte magát, aki óvatosan mászik négykézláb a Thomas P. Corbins konyhája felé.

III.

Másnap semmi ügyességre sem volt szüksége, hogy czélt érjen, mert a négyszemközt való találkozást — egy vagy más okból — Miss Corbins is kivánta. Elküldte az egész vendégnépséget egy *base ball matsch*-re, a mely forrongásba hozta az egész környéket. Mikor Max megjelent, Miss Corbins örülni látszott — de csöppet sem csodálkozott — azon, hogy látja.

— Nos, — mondá — a válaszért jött? Itt van a Miss Corbins sajátkezü válasza. Sajnos, ma is el kellett mennie. Önnek igazán nincs szerencséje.

— Talán több is, mint a mennyire Miss Corbins hiszi, mondá a vicomte, zsebébe dugva a levelet.

— Micsoda? meg sem nézi, hogy mit ir önnek a...

— »Szörnyeteg«? Ráérek. Van valami, ami jobban érdekel engem. Hallgasson meg. Ön olvasta Bourget-t. Tudja tehát, hogy ő bizonyos szegény diák-kisasszonyokról ir, akik vakáczió alatt elszegődnek valaminek, hogy kikeressék a tandijukat. Ez igaz ugyebár?

— Igaz Itt a házban is ismertem egy szobaleányt, aki Virgiliust meg Xenophont olvasta. Sőt tulságosan olvasta. El is küldték.

— Kisasszony, folytatá elfogódott hangon a vicomte, — meg vagyok róla győződve, hogy ön egyike azoknak az... igen érdekes hölgyeknek.

Jól látható aggodalommal várta a választ, a mely rá nézve a sors végzése lehetett. Szabad ember volt, nem voltak szülei, akik meggátolhatták volna abban, amit a világ meggondolatlanságnak nevez. Ki hibáztathatná azért, hogy nőül vesz egy bájos leányt, aki elég bátorlelkü ahhoz, hogy csupa tudomány-szomjból beálljon egy időre cselédnek?

Evelyn különös tekintettel nézett rá, a mely talán nem volt olyan nyilt, a milyen lenni szokott, s miután gondolkozott egy kicsit azon, hogy mit mondjon, igy szólt:

— Ön olyan megtisztelésben részesit, a melyhez nincs jogom. Ami most vagyok, az leszek egész életemben. De hát egy jó szakácsné semmi? tevé hozzá nevetve.

Ez a vigasztalás azonban nem igen volt hatással Résalra, aki azt mormolta magában, észre sem véve, hogy hangosan beszél:

— Kár!

— Már miért volna kár? kérdé az álruhás herczegkisasszony.

Résal, a kikerülhetetlen bucsuzás miatt való bánkódással, erőltetetten válaszolt, nem árulva el a titkát:

— Azt reméltem, hogy az ég önt más sorsra szánta. Boldognak érzi legalább itt magát?

— Nagyon, nagyon boldognak! viszonzá Evelyn kipiruló arczczal.

— Akkor hát, jól van. És mit készit most? kérdé a fiatal ember, hogy rendesebb mederbe terelje a társalgást.

— Én? *Sherry-gelée*-t, felelt rá a leány, szintén azon iparkodva, hogy nyugodt maradjon. Igaz, mik az ön kedves ételei? mert ez a levél, a melyet nem akar elolvasni, ebédre hivja önt holnapra.

— Ördög vigye az ebédjöket! Untat a história! Megyek vissza a fogadómba, megirom a »szörnyeteg«-nek, hogy nagyon sajnálom, de sürgős ügy szólit New-Yorkba. Az első gondolatomat kellett volna követnem s már tegnap elutaznom. Az élet sokkal rövidebb, semhogy arra várakozhassék az ember, hogy Corbinséknak mikor tetszik őt ebédre hivniok.

— Vicomte ur, ők csak jót akartak. Ha mára hivták volna meg, egész sereg nagynéni és unokatestvér közé jutott volna, ami nem lett volna tulságosan mulatságos. De holnap egyedül lesz.

— Egyedül — a »szörnyeteg«-gel? Köszönöm szépen! Ez elhatározásra bir. Már is a vasuton szeretnék ülni s legjobban szeretném, ha sohasem ismertem volna meg Hartfordot!

Amint indulásra készen állt ott — mert, hiába, végét kellett szakitani ennek a minden józansággal ellenkező ferde helyzetnek — a szegény vicomte most olyasmit látott, amit nem nézhetett. Evelyn, a derekát meggörnyesztve s egész valójával olyan erőfeszitést téve, a melytől minden vére az arczába tolult, hasztalan fáradozott azon, hogy kibontsa a *sherry*-s üveget, melynek a tartalma szükséges volt a *gelée*-hez. A vicomte bizonyos indulatossággal kapta ki az üveget a kis kacsókból, a melyek nem voltak tulságosan erősek. Kirántotta a dugót s azután azt mondta:

— Az isten nem ilyen munkára teremtette magát, szegény gyermek. Ennyi műveltséggel olyan könnyü lenne jobb foglalkozást találnia. Engedje kijelentenem, hogy igy nevetséges.

A leány ránézett néhány pillanatig s azután azt mondta:

— Ön nem kevésbé volna nevetséges a világ szemében, ha a világ most látná önt. Annyi bizonyos, hogy jólelkü.

— Én! dörmögte a vicomte vállat vonva. Nem vagyok én jólelkü. Férfi vagyok, ennyi az egész. Ha maga csunya volna, meg pupos, mint a Corbins-leány, azt hiszi, hogy segitenék magának szakácskodni? Pedig mégis igaza van, mikor azt mondja, hogy nevetséges volnék igy a világ szemében. Ez mutatja igazán, hogy a társadalom mennyire felforgatta a természet törvényeit. Annakelőtte a ragyogó szépség elegendő volt ahhoz, hogy a nőt egészen a trónig emelje. És ma mit ér a szépség? Ha egy ijesztően rút, de gazdag arával térek haza, a szomszédaim versenyezni fognak egymással a szerencse-kivánatokban. De vegyem feleségül akár Vénuszt egy szolgálónak a ruhájában: a világ el fogja felejteni a nevemet s a gyermekeimnek nem lesz jövőjök. Óh, a világ! A világ ostoba, gyáva, igazságtalan, czudar!

— Pedig, hiába, ugy kell venni, amint van; tanácsolta Evelyn.

Résal, bosszankodva ezen a filozófián, indulatosan kiáltott föl:

— Milyen különös dolog, hogy maga ennyire önmegadó! Ha valakinek ilyen műveltsége és ilyen... külseje van, igazán szégyenletes, hogy ily alacsony sorsban tengődjék. Hiszen olyan országban, amely nem ismer előitéleteket, nem ismer kasztokat, könnyü kitérni a megszokott kerékvágásból.

— Oh uram, ön nem tudja, hogy milyen jó helyem van nekem ebben a házban!

— Szomoru egy vigasztalás! Hát nem látja, hogy a cseléd mindig, mindig csak cseléd?

— Tegye hozzá, vicomte ur, hogy olyan cseléd, aki sohasem fogja elfelejteni, hogy együtt szakácskodtunk. Miért vág olyan dühös arczot? Rosszul mondtam?

— Nagyon jól mondta, gyermekem. Jobban beszélt, mint én, aki nem tudtam magát meggyőzni. Isten vele, egyhamar nem fogom elfelejteni Hartfordot.

Evelyn, két kezét egy széknek a hátán nyugtatva s kissé előrehajolva, olyan szemekkel nézett Maxra, amelyek végképp megzavarták a fiatal ember elméjét.

— Kérem, mondá, ne utazzék el, a mig ... nálunk nem ebédelt.

— Hogy megtudjam, milyen a főztje? Izetlennek fogom találni. Szakácsné — ön! Nem tudom megszokni ezt a gondolatot. Isten vele!

— Tegye meg azt, a mire kérem, vicomte ur. Maradjon itt holnapig — igérem: meg fogom kisérleni, hogy kitérjek a »megszokott kerékvágásból«.

— De mit nyerünk azzal, ha itt maradok? A szörnyeteghez leszek lekötve, s magát nem is láthatom.

— Jőjjön el csak. Biztositom róla, hogy látni fog.

A legközelebbi szobából most hangok hallatszottak.

— Meneküljön! kiáltott föl Evelyn. — Hazajött a család.

Max máris a kertben volt, a fák sűrüje mögé húzódva, hogy meg ne lássa valahogy a »szörnyeteg«. Hiába, nagyon ritkák a hősök, mikor társadalmi előitéletekkel kell szembeszállni!

IV.

Egy órával utóbb Miss Corbins udvarias, bár kissé hideg levelet kapott, a mely tudatta, hogy Résal vicomte elfogadja a szives meghivást.

Maga Résal ezalatt Boston felé robogott, levegőváltoztatás végett, mert a hartfordi levegő igazán nem esett neki jól. Kalandját ebbe az elméletileg igen helyes, de gyakorlatilag nem sokat érő gondolatba foglalta egybe:

»Jobb lenne szerelmesnek lennie egy királynőbe. Őt tilalmasabbá teszi a köténye, mint tenné akár egy korona«.

A kirándulása huszonnégy órája alatt folyvást zsörtölődött a sorsa, meg önmaga, meg Saint-Cybars ellen, aki ebbe az ostoba kalandba belekergette, meg Evelyn ellen, a miért nem Miss Corbins, meg Miss Corbins ellen, a miért nem Evelyn — ami azt bizonyitja, hogy az ember sokszor ok nélkül panaszkodik. Különben ugy látszott, mintha minden összeesküdt volna ellene. A hőség fullasztó volt, az utczák türhetetlenek, rosszabbak a newyorkiaknál, azzal a sok villamos kocsival, a locsolásokozta sárral, a zajjal; a fogadó, a melybe szállott, egyike volt a városban a legrosszabbaknak, és végre szinte azt lehetett volna hinni, hogy a bostoniak gonoszul összebeszéltek, hogy nem fogják megérteni az ő angol beszédjét. Huszszor is elmondta magában:

»Ha abban az átkos házban kapus vagy inas lett volna, nem kellett volna a konyhába mennem, mint valami koldusnak. Levelet hagytam volna ott s még aznap estére meghivtak volna; láttam volna a szörnyeteget és másnap már Delmenicónál ebédeltem volna. Most már az utazásom el van rontva, bármi történjék is. Még ha egy másik Everson leányt veszek is el, mindig itt lesz a szivemben egy bánat s a szemem előtt egy látomány«.

Másnap délután bágyadtan érkezett meg Hartfordba, mert egész éjjel be sem hunyta a szemét. Egy nyolcz-tiz tagból álló család, a mely ostrommal szállta meg azt a kocsit, a melyből ő ki akart szállni, majdnem megfojtotta.

Amint a legtősgyökeresebb boulevard-nyelven káromkodott, mint aki kapva kap az alkalmon, hogy könnyitsen magán, egy ismeretlen, aki az ostromló csapathoz tartozott, figyelmesen nézett rá jóakaratu érdeklődéssel egy másodperczig, s azután igy szólitotta meg francziául:

— Résal vicomte, nemde?

— Lehet, mondá Max, még folyvást dühöngve. Találkoztunk már valahol?

— Nem. De tudom, hogy ön itt van a városban, és önön kivül nem lehet itt más, aki ilyen pompásan tudja ontani a párisias káromkodást. Én Corbins vagyok. Egy óra óta tudom, hogy a leányom meghivta önt mára estebédre.

Résal, mialatt kezet fogott a házigazdájával, aki remek s még ereje virágában levő férfi volt, a csoportban valami elegendő rút nőszemélyt keresett, aki megfelelhetne annak a bizonyos leirásnak; de senkit sem talált, akit még a legjobb akarattal is szörnyetegnek tekinthetett volna. Az örökösnő nyilván az esteli világitás számára tartogatja magát. Amint a vonat elindult, Max egyedül maradt a perronon Thomas P. Corbinsszal.

— Akar-e mindjárt velem jönni? kérdezte tőle udvariasan Corbins. — Beszélgetni fog majd a leányommal, aki ismeri az ön házáját. Nem kisérhette ki a vasuthoz a vendégeinket, mert fontos dolga van otthon: uj szakácsnét kell betanitania.

— Lehetséges-e! kiáltott föl Max, legalább is furcsa érdeklődéssel. — Hát elment a másik?

— Oh nem sajnálom. Valóságos *kisasszony* volt! Kényeskedett, hogy neki a konyha nagyon meleg! Uram, hogy az amerikai cselédek mennyire mennek a nagyzolásban, arról csak annak lehet fogalma, aki a helyszinén tanulmányozta őket. Miért is nem tehetek ugy, mint sok newyorki, aki fogadóban tölti az életét s nincs rászorulva erre a népségre!

Maxnak kedve lett volna önmagát nyakon ütni. Most ő ebédre kénytelen menni, legkisebb reménye nélkül annak, hogy látni fogja csak egy pillanatra is a szakácsnét, a kit talán éppen ő miatta küldtek el. Ez volt a kegyelemdöfés. Egy-két szóval elbúcsuzott a házigazdájától, azt állitván — ami egyébiránt igaz volt — hogy szörnyen fáradt és hogy pár órát a fogadóban óhajt tölteni.

A derék fiu, a mióta abban a korban volt, hogy a nők örömöt vagy bánatot okozhattak neki, ritkán érezte még magát ilyen csüggedtnek. Mostanáig a szerelmeskedéseiben (igazi, komoly szerelme még nem volt) mindig a költői lelkü, érzelgős ifju nyilatkozott meg benne, elannyira, hogy a barátai azzal csufolták, hogy nem ebből a századból való. És most nem tudja az emlékezetéből kivetni egy szép leánynak a képét, akit egy konyhában látott! Lealacsonyitottnak érezte magát önmaga előtt, olyanformán, mintha egy pénzváltóhoz belépve, nemtelen viszketést érzett volna az ujjaiban a fatálakba halmozott aranyak láttára!

De elvégre is, a boszorka eltünt s a dolgoknak ez a természetes rendje végét szakitotta az ő esztelenségének. Max megtudakolta a vonatok indulását s elhatározta, hogy kevéssel éjfél előtt a pályaudvaron lesz az akkor induló gyorsvonatnál. Amerikai szokás szerint mindjárt a fogadóban megváltotta a jegyét, a hálókocsira is, föladatta a podgyászát, maga pedig könnyü táskát véve a kezébe, hogy reggel a vasuti kocsiban átöltözhessék, frakk-öltözetben indult el Corbinsékhoz.

Természetesen a csepühaju leányzó nyitott neki ajtót. A szalon tárva volt. Ő tehát elszántan és önmegadással lépett be a szörnyeteg odújába.

Első pillantásra üresnek tetszett a helyiség, s ő már azt hitte, hogy nagyonis korán jött. De amint szétnézett, észrevette, hogy a *bow-window* félhomályában egy nő ül. Feléje tartott elszántan, hogy maga mutatja be magát, mert semmi kétsége sem lehetett benne, hogy az Miss Corbins. A negyedik lépésnél azonban megállott; az ismeretlen nő, bár a vonásai nem igen voltak láthatók, rendkivüli szépségnek tetszett.

Ugyanabban a pillanatban a pipázó felől, melyben az üvegajtó mögött gomolygó füstfelhőket lehetett látni, férfihangok hallatszottak. Az ismeretlen nő kétségkivül a dohányzók valamelyikének a felesége. Franczia szokásokban felnőtt ember előtt nem is lehetett kétséges, hogy asszony, mert gazdag öltözéke és a fülében csillogó gyémántok erre vallottak.

Résal tehát csupán arra szoritkozott, hogy rendes bemutatás híján némán meghajtotta magát.

— Miss Corbins bizony vehetett volna magának annyi fáradságot, hogy idejében felöltözzék a vendégek fogadására! mormolá magában.

S ujra átkozta a szörnyeteget, mialatt a pipázó felé indult, hogy a házigazdánál keressen támaszt. Az ismeretlen nő azonban feléje forditotta az arczát. A fiatal ember kővé dermedve állott meg, azon tünődve, hogy a bizonyos ismerős szakácsnénak nincs-e egy szerencsésebb társadalmi állású ikertestvére. Ugyanazok az imádásra méltó szemek, ugyanaz a mosolyra álló, finoman gunyolódó, de azért komoly kifejezésű száj. Egy szóval, ugyanaz a szépség, csakhogy még nagyobbá téve a virágoktól, ékszerektől, a remekbe készült ruhaderék csábos elegánciájától.

— Én istenem! sohajtott magában a szegény Max, — azt képzelem, hogy mindenütt *őt* látom.

Érezve, hogy szembeötlő zavarodottságával nevetségessé válik, kiragadta magát ebből az álmodozásából s a pipázóba menekült, ahol két férfi beszélgetett: Thomas P. Corbins meg egy nagyon is érettkorú tiszteletes úr, aki minden isteni és emberi törvény csufjára nem lehetett törvényes birtokosa annak a fenséges szépségnek.

A házigazda igazi amerikaias nyájassággal fogadta Résalt. Bemutatta egymásnak az urakat s azután igy szólt:

— Künn kellett volna lennem, hogy fogadjam önt. De látta a leányomat, akit ismer már, nemde?

— Miss Corbins nincs a szalonban; viszonzá az uj vendég, nem vallva meg, hogy még nem ismeri a házigazdája leányát.

— Igazán? Akkor hát újabb bonyodalom van a konyhában... Oh uram! Francziaországban az ebédek maguktól készülnek; de nálunk! Kevés hija, hogy a leányom ma is nem maga főzött.

— Ma is? mondta utána a vicomte, kinek a lába alatt örvény kezdett tátongani.

— Bizony! Egy álló hétig kellett viselnie a köténynyt, mialatt a házunk tele volt vendéggel. Ön persze bámul ezen. De hiába. Amerika bámulatos, csodálatraméltó, páratlan ország — messziről. Aki azonban közelről látja, kissé másnak találja. De itt a leányom.

A szépséges hölgy, akinek Résal az imént némán köszönt, most megjelent a pipázó ajtajában.

— Asztalhoz, uraim! mondá vidáman.

Kezet nyujtott az ujonnan érkezettnek, mintha már tegnap be lett volna neki mutatva, és keresztülvezette a szalonon. Magától Max bizony nem birt volna járni.

— Csak bátorság! sugta neki nevetve. — Nem vagyok-e szavamtartó? Megigértem önnek, hogy kitérek a »megszokott kerékvágásból«; megigértem, hogy látni fogjuk egymást. Ugy hiszem, szavamnak álltam?

— Ugy van, hagyta rá a boldogtalan Max. — Annyira megtartotta a szavát, hogy kedvem volna kiugrani ezen az ablakon s beleölni magamat a Connecticutba.

Lehetséges, hogy a karjába öltött gömbölyü, fehér kar jobban gátolta volna, mint a legerősebb aczél-láncz. Annyi bizonyos, hogy a vicomte eljutott egészen a székéig, amelyre aztán szótlanul és megsemmisülten roskadt le.

Az asztal mindenféle ezüstnemüvel tulságosan megterheltnek látszott volna, ha a bámulatos rózsák sokasága, amely boritotta, el nem palástolta s mintegy mentegette volna a gazdagságnak ezt a föltárását. Épp igy nem engedte a Miss Corbins szép szeme meglátni azt, hogy gyémántokat visel és hogy ezek a gyémántok tulhaladják a megengedett mértéket.

Az ebéd első fele alatt a vendég semmivel sem igazolta honfitársainak azt a hirét, hogy kellemesek, azt lehetett volna hinni, hogy valami lesujtó hir egészen elkábitotta. A házigazda hasztalan terelte a beszélgetést olyan tárgyakra, amelyek őt érdekelhették. Evelynnek kellett felelnie, amit jóakaratú buzgósággal meg is cselekedett. Max alig evett s hogy valamennyire megállhassa a helyét, minden pillanatban belémártotta az ajkát egy pezsgős pohárba, melynek a tartalmát a házigazda sohasem engedte csökkenni.

Olykor egy pillantást vetett a szomszédnőjére, akit mindannyiszor csak még szebbnek, még igézőbbnek talált.

A tiszteletes úr, aki szemközt ült vele, Hartford felől kérdezősködött tőle, és a fiatal embernek kedve lett volna azt felelni, hogy ő itt csupán két érdekes dolgot talált: bizonyos konyhát meg bizonyos szakácsnét. De mivel ezt az uti benyomását nem közölhette a nyilvánossággal, szegény Max csak általánosságokat dadogott.

— Kedves vicomte, mondá neki a házigazda, — én egy hét alatt egész Párist megnéztem, mikor legelőször ott jártam. És ön két nap alatt semmit sem látott Hartfordból. Igazuk van azoknak, akik azt állitják, hogy a francziák nem tudnak utazni. De majd kipótoljuk a kárbaveszett időt. Jöjjön el holnap. Ha én nem leszek is itt, majd kalauzolja a leányom. Tudja-e, hogy a városunk hires személyiségeket is számit a lakosai közé: Mark Twaint, Harriett Beecher Stowe asszonyt, Warnert. Ez az utóbbi nem eléggé ismeretes Francziaországban. De, az ördögben is, a *Tamás bátya kunyhóját* csak olvasta ön!

A tiszteletes úr nehézkes franczisággal megjegyezte:

— A vicomte úr negyven évvel megkésve érkezik. Az én hirneves barátnőm túlélte már magát: ő, aki egy egész nemzedéket ríkatott meg a rabszolgák szenvedéseivel, nem tud már beszélni.

— Baj is az! mondá a gyáros. — Azért csak elmondhatja otthon, hogy látta Amerika legnagyobb regényirónőjét. Holnap elvisszük önt az ő forest-streeti hajlékába.

— Nagyon szivesen elmennék, sóhajtott fel Résal. De legnagyobb sajnálatomra, még ma este el kell utaznom

— New-Yorkba? kérdezte a szép Evelyn, nagy szemében hamiskás kifejezéssel.

— New-Yorkba, kisasszony, onnan pedig mihamarabb Francziaországba. El *kell* utaznom.

— De a vonat éjfél előtt indul, veté ellene a házigazda. — Hogyan érheti el?

— A jegyem már megvan. A podgyászomat feladták, a házi táskám pedig itt van az ön előszobájában. A francziák jobban tudnak utazni, semmint önök hiszik.

Thomas P. Corbins, fajának az egyéni szabadság iránt való tiszteletével, szó nélkül hajtotta meg magát, nem zaklatta vendégét azzal az unszolással, amelyet nálunk az illendőség egyenesen megparancsol. Evelyn sem igen látszott hajlandónak arra, hogy beleszóljon a vendégök

dolgába, s az ebéd olyan társalgás közben ért véget, amely méltán lehetett volna feltünő az ürességénél fogva.

Mikor a kávéscsészek kiürültek, a két amerikai kiment szivarozni a kertbe. Miss Corbins azt állitotta, hogy az ő vállának az esti szellő nagyonis hüvös.

— De, szólt a francziához, — nem kárhoztatom önt arra, hogy a szalonban maradjon, ha buzgó hive a czigarettának.

— Mostanáig nem gunyolódott velem, viszonzá Max.

S látva, hogy egyedül maradtak, hozzátette:

— Legalább ma este nem.

— Ön, amint jól látható, rettentő haraggal megy el innen. Pedig én minden lehetőt megteszek a végre, hogy jó barátok maradjunk. Lássa példáúl: nem mondtam meg apámnak, hogy ... hogy ön külön tanulmányt szándékozott irni *az amerikai szakácsnékről*. Mindenki azt hiszi, hogy ön engem legelőször az igazi nevem alatt és igazi minőségemben látott.

— Mit bánnám én, ha egész Amerika előtt volnék is nevetséges? kiáltott föl Max. — De *ön* előtt látszom a legostobább fajankónak. Ha én önről egy óráig, egy perczig, egy másodperczig azt tudtam hinni, hogy ... hogy ..

— Ne mondja ki a szót, ha nehezére esik. Bármint legyen is, én eszerint mégis jobblelkű vagyok, semmint ön hinni látszik, mert nekem az a félreismerés kétszeresen hizelgő volt.

— Lehetséges-e? És ugyan miképp?

— Először is mint amerikai leánynak. Jól esett látnom, hogy ön szinte fantasztikus fogalmat alkot magának az én kedves hazámról. Semmit sem talál benne valószinütlennek, és bizonyára igaza is van. Mert ugyan melyik a csodálatosabb, az-e, hogy én tojáshabot verek, vagy az, hogy apám, ez a *gentleman*, aki a legcsekélyebb zavarodottság nélkül fogad egy franczia vicomtet, maga szerezte a vagyonát, sőt — a mi még nagyobb dolog — műveltségét is?

— Még különb dologgal is dicsekedhetik — mert hiszen az *önnek* az édesatyja.

— Ez, kedves vicomte, egészen közönséges, hogy ne mondjam: igazi franczia bók. Sokkal szebb bókot kaptam én öntől, — bizonyára a legszebbet, amelyet valaha kapni fogok — mikor annak, akit cselédnek gondolt, szakácskodni segitett — ön, az arisztokrata!

— Ah, ime ujra az a gúnyolódás, amelynek öntudatlan tárgya voltam. Miért nem ismétli mindjárt, hogy én minden nőnek udvarolok?

— Nem, ön erőnek erejével diák-kisasszonyt akart bennem fölfedezni.

BENKE GYULA.

— Magamból mindenesetre mulatságos figurát csináltam. És hogy mulatott rajtam! Milyen páratlan együgyüséggel mondtam el önnek a titkaimat! Én szegény bolond! Ha gyilkosság terhelte volna a lelkemet, ezeknek a szemeknek egy tekintete azt is kivette volna belőlem!

— Nem jól megőriztem-e bizalmas közlését?

— Olyan jól megőrizte, hogy most már mennem kell innen ... Nem merek többé a szemébe nézni.

— Oh, önt igazán lehetetlen kielégiteni! Azt mondják önnek, hogy Miss Corbins szörnyeteg, és — szalad haza csomagolni. Most látja, hogy az a leirás egy kicsit túlzott, s alig tudja bevárni a vonatot. Hogyan járjon hát kedvébe az ember?

— Könnyű önnek tréfálnia. Három nap óta a legfurcsább história mulattatja. Holnap még jóizűen fog rajta nevetni a barátnőivel ... meg azzal a Willie úrral, aki nyilván unokatestvére. Egy hét mulva pedig felejtve lesz az egész. De én?

— Ön? Oh istenem, nem akarok tulságosan szerénykedni és nagylelkűbb is vagyok, mint ön, mert megengedem, hogy — két hétig fog rám emlékezni. De elvégre is, ön franczia. Lehetséges, hogy még ma este hajóra ülne, ha kikötőnk volna itt. Szerencsére a végett New-Yorkig kell menni. Innen pedig a negyvenkettedik utczabeli hajóállomásig elég ideje van a gondolkozásra, és mivel nagyon meleg van, könnyen megeshetik, hogy elmenekülSaratoga vagy a Katskills felé, a szerint hogy az ajánlólevelei hova szólnak. Mert, ugy hiszem, van még egy pár ...

— Van, mondá a fiatal ember, magába fojtott dühvel nyitva ki a tárczáját. Itt van valamennyi. Most már nem kell.

Apró darabokra szakgatta a boritékokat s ugy hullatta a szép gúnyolódó lábai elé. Evelyn, miután mozdulatlanúl nézte ezt az áldozat-bemutatást, kissé elfogódott hangon mondá:

— Sokkal jobb ajánlatokat adhatok én önnek ...

A mondatát hirtelen félbe kellett szakitania. Két könycseppet látott a Max szemében s mivel nem tartozott a kegyetlenek fajtájához, a szive fájdalmasan szorúlt összse.

Résal fölállott; az üvegajtóhoz lépve, úgy tett, mintha nézegetné az égboltozat sötétkékjét, mely csillagokkal volt telehintve. Az előcsarnokban, ahol a kézitáskája hevert, a lábas óra zenélni, majd ütni kezdett. Max, miután megszámlálta az ütéseket, visszatért a karosszékhez, amelyben Miss Corbins elmerengve ült, selyemczipőjének az orrával szétszórogatva — rejtelmes mosollyal — azokat a levélfoszlányokat, az immár megsemmisitett házasságokat, amelyek nem kellettek többé ennek az embernek, akinek ő elrabolta a szivét.

De vajon meg lehet-e bízni ebben a szerelemben?

Max, mikor visszaült a helyére, nyugodtabban tudott beszélni, nem árulva el túlságosan azt a felindulást, amely az imént erőt vett rajta.

— Még hatvan perczem van, mondá, — s azután örökre elveszitem önt szemem elől. Ez lehetővé teszi, hogy olyan dolgokat mondjak önnek, amiket nem hallhatna tőlem, ha holnap is találkozhatnánk. Ne higyje, hogy haraggal megyek el innen. Ön nem tett nekem szándékosan rosszat: a sorsom az oka mindennek. Fájdalmas dolog a sors kegyetlen végzését pár pillanat alatt fölismerni. Én mindig azt hittem, hogy szerencsés csillagzat alatt születtem. Jámborúl örültem egyik-másik szerencsémnek, különösen annak, hogy sohasem ismertem a szerelem szenvedéseit. Amerikába jöttem — nem hogy asszonyt keressek, hanem olyan asszonyt, aki nekem tetszik. Azt reméltem, hogy meg is fogom találni s hazaviszem — bizva a jó szerencsémben is talán, de még inkább abban a becsületes, őszinte szándékomban, hogy boldogságért boldogságot adjak.

Evelyn legyezőjének fehér tollait lágy szabályossággal lengetve jobbra-balra, feszülten figyelt a fiatal embernek minden mozdulatára, minden szavára. Szinte bátoritás okáért szólt közbe:

— A szavaiból itélve, azt hihetné az ember, hogy évekig járta be az országot. Amerika nagy darab föld pedig.

— Nagy volt ezelőtt három nappal. Most már igen kicsiny. Egyetlen állam az egész, annak is csak egy városa; s abban a városban csupán egy ház van, az ahol most vagyunk. E falak mögött kellett eldőlni az én sorsomnak! Ha tudná, hogy mit éreztem az első pillantásra, amit rám vetett! Milyen együgyüek azok, akik villámcsapásnak nevezik ezt! Szelid, édes igézet volt az! Hallott már olyan zenedarabot, amely egyetlen egy hanggal kezdődik? Egyszerre beleszól egy másik hang ... megváltozik minden: az egyszerü, magányos hangból zengés lesz, mennyei, sejtelmes gyönyör! Ezt éreztem én, ez zengett bennem, mikor önt megláttam. Azt mondtam magamban: »Szégyen, gyalázat, hiszen csak cseléd!« De az a harmonikus mellékhang ellenállhatatlanúl zengett tovább. Nem látta-e, mint iparkodtam elmenni s mennyire nem tudtam magamat rászánni?

— Oh, elment volna ön, ha én beszélgetésre nem késztetem.

— Beszélgetésre késztetett ... szerencsétlenségemre. Beleestem a kelepczébe, ügyetlenül, vakon ... Ah, a szemem csak önt látta! Elmondtam önnek a titkaimat, bele engedtem látni a tervembe. Nem kaczagott-e rajtam, mikor elmentem? Tisztában volt velem: azért jöttem, hogy feleségül vegyem — önt, vagy akármelyik másik gazdag leányt! Azt hiszi, hogy könnyü most azt mondanom önnek, hogy szeretem?

Evelyn furcsán huzta félre a száját, mintha azt mondaná:

»Hiszen egyebet sem tesz félóra óta!«

Max elértette ezt s felelt rá:

— Ha most nyiltsággal szólhattam, ez azért van, mert nemsokára indul a vonatom. De legalább megvolt az a mélabús örömöm, hogy siriratot tehettem a boldogságomra, amelynek Hartford a temetője.

— Figyelmeztetem, mondá Evelyn, — hogy én hiszek a feltámadásban, különösen az élők feltámadásában. Egy szép napon azt fogjuk hallani, hogy az ön szive a lehető legjobb egészségnek örvend otthon, Franczia országban, abban az országban, ahol a szivek hamar gyógyulnak.

— Jó, mondá Résal, hát ne beszéljünk róla többet. Mi bizonyitja azt, hogy nem hazudtam-e egész este? Nem hozzátartozik-e az az én házasság-hajhászó szerepemhez? Igazán kár, hogy valami Edison fel nem talál holmi kis szív-mérő készüléket. Ha holnap reggel az ön tejes embere egy kanál vizet keverne az árujába, önnek módjában van ezt rögtön megtudnia. De ha én azt mondom önnek, hogy szeretem s hogy nem fogom tudni elfelejteni, az egész emberi tudomány tehetetlen arra, hogy leleplezze a csalásomat, vagy megerősitse az igazmondásomat. De nem; remélem, hogy Edison egyébre forditja a tehetségét. Ha a szerelem látható lenne, akkor nem lenne meg többé az a mennyei gyönyörünk, hogy megvalljuk egymásnak. Ettől a gyönyörtől legalább nem foszthat meg bennünket a balsors. De im vége az ábrándomnak, hallom Mr. Corbinst meg a tiszteletes urat, akik jönnek. Jó tiszteletes úr, mily köszönettel tartozom neki.

— Első sorban nekem tartozhatnék köszönettel, mondá Evelyn, mert én hivtam őt meg. Méltányos volt, alkalmat adnom önnek arra, hogy négyszemközt lehessen a »szörnyeteggel.«

— Oh drága, imádott szépség! kiáltott föl Résal, térdet hajtva, — örökre a szivemben fogom hordozni a képét!

A két férfi bejött. Ez az utas, aki érzéketlen volt Hartford nevezetességei iránt, nem igen érdekelte őket. Néhány perczig beszélgettek még — csupa udvariasságból — Franczia országról, azután a tiszteletes ur elbucsúzott. Mialatt Corbins kikisérte a villamos vasuthoz, Evelyn még egy utolsó kisérletet tett, hogy letéritse Résalt arról a »meggondolatlanságról,« amely szándékában volt.

— Minek rövidíti meg az utját? mondá. — Mit szólnak majd a barátjai, ha olyan hamar visszaérkezik? Azt hiszi, rosszallom én azt, hogy nősülni akar, még pedig gazdagon? És van-e jogom hibáztatni, hogy éppen amerikai leányt akar? Vannak nekem igen szép barátnőim, akik arról ábrándoznak, hogy Franczia országban lakhassanak. Ha majd New-Yorkban lesz ön, gondolja meg a dolgot, szóljon egy szót, és én megkezdem a működésemet.

Mialatt ajka ezt a szép igéretet hangoztatta, a hamis azt mondta magában:

— Ha rááll, el fogom felejteni még a nevét is.

De Résal őszinte volt s azt felelte:

— Egy szót akar hallani? Hát hallja meg még egyszer, utoljára: Szeretem önt! Ám higyje azt, hogy valamikor még kigyógyulok, legalább annyira, hogy családot alapitok. De hogy amerikai leányt vegyek el ... ugyan kérem, nincs-e szive megérteni, hogy inkább khinai leányt vennék el? Mennem kell. Ennek az országnak a földje égeti a lábamat. Szombaton magával visz a franczia hajó, csupán egy részem — de nem a legrosszabbik — marad itt önnél.

A házigazda bejött, s jelentette, hogy a kocsi, melyet a vicomte rendelt, a kapu előtt áll. Max, egyszerü bucsuzkodás után, elindult.

— Furcsa egy fiatal ember! mondá az amerikai, mikor jóészakát kivánt a leányának. — Nem értem, hogy minek jött Hartfordba!

— Azt hiszem, hogy ő maga sem tudja, mondá Evelyn olyan sohajjal, amely nem volt szomorú.

A rákövetkező pénteken Evelyn fölkereste az édesatyját a gyárában, ami ritka esemény volt.

— Micsoda katasztrófa hozott ide? kérdezte az apa. — Megint elveszett a checkes könyved vagy újra elloptak a fülbevalódat? Mindig félek, mikor idejösz.

Evelyn mélabús gyöngédséggel nézett az atyjára, azt gondolva magában, hogy csakugyan van oka katasztrófától tartani. De ebben a pillanatban arról kellett meggyőződést szerezni, hogy Résal vicomte nem csupán holmi nagyzoló-e, mint azok a francziák általában. Könnyed hangon felelte:

— Csillapitsd le az idegeidet, papa. Csak a telefonodat akarom egy perczig használni.

— Lásd, mi hasznod van belőle, hogy nem engeded bevezetni a házba!

— Hiszen akkor téged folyvást háborgatnának otthon. Vigyázok ám én a nyugalmadra, atyus, mert szeretlek!

Három perczczel utóbb Evelyn azzal a biztos tudomással jött elő a telefon-fülkéből, hogy Résal vicomte be van irva a *Touraine* hajó utasai közé. A hajó másnap délután volt indulandó.

Másnap reggel ő is elindult Hartfordból egy érettkorú barátnője társaságában, akit olykor magával vitt a newyorki kirándulásaira. Most — mondá — nem bevásárlások végett megy New-Yorkba, hanem, hogy hajóra ültessen egy unokatestvért (aki épp ugy lehetett férfi is, mint nő, mert az angol nyelv nem ismer kétféle *cousin-t*.)

Bármint lett légyen is, annyi bizonyos, hogy Résal vicomte, mikor a hajón mindenét rendbehozta, a parton való sétájában majdnem beleütődött egy fiatal hölgybe, aki meglepődve kiáltott fel;

— Ni, ön az? Hát csakugyan elutazik? Nem hittem volna.

— Nem szép dolog a hitetlenség, mondá Max.

— Ne tegyen érte szemrehányást, mert valóban hittem, hogy . . . hogy szeret valakit. De . . . ha szeret az ember.

— Nos?

— Ha szeret az ember valakit, akkor nem utazik el. Ismerek Hartfordban egy naiv teremtést, aki azt képzelte, hogy ön nem tudna elmenni anélkül, hogy őt viszontlátná.

— Ah, ha gondolhatnám, hogy ő viszont akar látni . . .

— Meglehet. De ismerje el, hogy rosszúl tesz.

Max ugy reszketett, mint a falevél, s ő sem mert *hinni*. Végre elfuladó hangon dadogta:

— Es meg tudná nekem mondani, hogy ki az a jóságos angyal?

— Nem illik ugyan, mondá Evelyn mosolyogva, — de már hiába . . . megmondom: Harriett Beecher Stowe asszony, a *Tamás bácsi* szerzője!

A szép Miss Corbins sehogy sem tudta megtalálni az utasok közt az »unokatestvérét«, aki nyilván lemaradt a hajóról. A különös az, hogy lemaradt róla Résal is; hanem aztán két hónappal utóbb Miss Corbinsszal együtt utazott el, aki aznap reggel óta már nem volt Miss Corbins. Mikor a kabinjokban voltak, amely tágas és kényelmes volt, a vicomtné igy szólt a férjéhez:

— Ni, igaz, van a zsebemben egy kis arany, amely a magáé. Bizonyos szakácsnénak adta egyszer, hogy szabaditsa meg egy szörnyetegtől, akitől megijedt. De mivel az a terv dugába dőlt, jussa van hozzá, hogy visszaadja a pénzét. Tessék.

— Drága angyal! Nem fogom elkölteni.

— Azt okosan teszi, mert letartóztatnák mint csalót. Ez az arany belül üres.

Egy parányi rugónak a megnyomására fölnyilt az arany-pénz s a belsejében gyönyörű miniaturkép lett látható.

Max kitárta a karját:

— Gyer édes szörnyetegem, hadd köszönjem meg!

És mialatt megköszönte, az amerikai part a távol ködébe veszett s a sik tenger hatalmas hullámai lágyan ringatták a nagy hajó utasait.

(Vége.)

SAISON.

Kapuzárás előtt.

— *okt. 15.*

Isten hozzád, szép millennium! Az ég sűrűn potyogtatja a könyeit — hideg, lucskos, kiapadhatatlan könyeket — azt hiszem, téged sirat. A te saját külön szép városod is, a kiállitás, kezd az őszbe bele szürkülni; egy-két hét még, s egyszerre csak eltorlaszolja a kapuit, mint a haldokló csiga. Most is már, mint az öreg emberek, a tyukokkal fekszik, s dal, zene, ének lassankint kivész belőle. Aztán majd egyszerre csak elhallgat benne minden s jön a király s elbucsuztatja, s jönnek a sirások s elföldelik s amelyet a tartamára bokrok közé rejtettek, a régi sirkő ismét elékerül, s most már az egész tündérvárosról hirdeti az ő rövid, de velős ábrándozásra s magukbaszállásra késztő szavát: Fuit. S a sirkő alatt majd ott nyugszol te is.

Ha visszagondolok rád, nem tudom, nevessek-e vagy sirjak. A jöttöted várva, tele voltunk reménységgel, tervezgetéssel; nincs az az áldás, amit ne imádkoztunk volna le fejedre s nincs az a baj, amitől ne féltettünk volna. Mikor megjöttél, megeredt az orrunk vére, mint a szegény embernek, ha leánya születik. Teremtő isten, miből neveljünk föl, szegény emberek: miből tegyünk félre a hozományodra. Majd egyet fordultál, kettőt fordultál, egyszerre csak fölcseperedtél. Világszép hired hetedhétországra szállott, s fejedelmek jöttek udvarlásodra. Nekünk pedig dagadozott a keblünk, mint a szép lyányok öcscseinek, akik álmélkodó büszkeséggel látják, finom, fiatal urak mint keresik a barátságukat.

*

Még egy-két házfölszentelés meg emlékoszlop; egy pár magvas fejedelmi szó és lelkes miniszteri szózat; még egy rendjeleső s még egy utolsó nagy bankett, s a millenniumnak hivatalból is vége lesz. Egy-két emberrel több lesz magyar nemes, s vagy kétezerrel kevesebbnek lesz kenyere. Különösen a cselédszerzők örülnek már előre: a kiállitás száraz, vizi és pezsgős nimfáiból hány szobalyány fog kitelni. Olasz, spanyol, szerb, bosnyák és bécsi énekesek a télen át meghuzzák magukat a kávéházakban, hogy mint a cserebogár, tavaszszal ujra kibujjanak s Ősbudavárában, vagy a Konstantinápolyban, vagy valami Velenczében, Kairóban avagy Alexandriában elénekeljék a dalaikat, amik örökkévalók, mint a szerelem, s unalmasak, mint a boldogság. A pavillonok pedig eltünnek a városligetből, s egyszer csak, ha valahol a poprádi völgyben jársz, találkozol valami rengeteg fabódéval, ami most korcsma vagy fürdőház s nem tudod, honnan ily ismerős előtted. S megtudod majd, hogy ez volt az a hires dohánypavillon, ahol feketeruhás Carmenek sodorták a tizenegy krajczáros Operas Especialest, s királynői közömbösséggel néztek keresztül mindenkin, bárótól és bankártól lefelé.

Az Itélet Napjának rohamos közeledtét különösen a kiállitás pinczérein látom, s az őszi szél s az ő fekete szárnyas frakkjuk dupla jusson juttatja eszembe a legyek őszi potyogását. Czigarettázva ülnek egy-egy fehér asztalnál, s éjjelezéstől fakó ábrázatuk behorpad az ásitástól. Olyik ráborul a szalvétás kezefejére s beleszundit e törülgető kendőbe. E század legügyetlenebb s legarczátlanabb pinczéreit ebbe a kiállitásba gyüjtötték össze, viszont igaz, hogy az ő vendégeik, a jó vidékiek, a század *legnehezebb* vendégei voltak, ahogy ők az ő tolvajnyelvükön mondják.

*

S a fontaine lumineusenek is vége lesz, a *luminájz*nak, ahogy itt elkeresztelték, az én titkos szerelmemnek, amelyikhez annyi égő verset irtam, amiket nem mutatok meg senkinek. Ugy voltam vele, mint a szép lyánynyal, akiről tudom, hogy véges földi lény, csont, ideg és izom, mint jómagam, aki megvénül majd s megcsunyul, s a szépsége most sem egyéb, mint az ifjuság rávetődő szine s a rajongásom rávetődő fénye, — s mégis imádom s tündérnek vallom. S igy voltam evvel a bűbájos kuttal is; hiába tudtam, hogy közönséges szürt vagy talán szüretlen vizvezetéki viz; hogy a szine nyomorult elektromos szemfényvesztés, s a mezitelen szép tünder, aki olajágat tart föléje, gipsz és semmi egyéb: estéli szivárványának elegánssá tompított szinei beszivódtak a lelkembe, s karcsu sugaraival egyiránt szöktek a keblemből ég felé az ujjongó érzemények. Fáj a szivem, hogy halottak napján, az én születésem napján, elzárják s tán le is hordják; azt szeretném, ha megmaradna, igy maradna meg az idők végéig, szépen, szinesen, ragyogóan; téli hidegben a szines oszlopai jéggé merednének, hó prémezné be szivárványos lugasait, s másodmagammal beléjük rejtezkedve, ugy huznám ki a telet. Hideg volna, de szép volna; igy a tél csak hideg lesz, de csuf lesz.

*

Ne vessenek meg, hogy mindig az időjárással van bajom; magános ember vagyok, akinek nincs más társasága, mint az elementumok, s városi létemre is ugy egybenőttem a természettel, hogy nem tudom magamat elkülömböztetni tőle. S ne nevessenek ki: csudát várok. Azt várom, hogy egyszer, az én életemben egyszer — nem bánom, ha utána mingyárt meg is halok, csak egyszer maradjon el a tél. Ez a máig tartott szép magyar ősz ugy csábitott erre az ostoba álomra; s ahogy most szeptember után egyre melegebb napok jöttek, fogásra került a köpenyem s ujra előszedtem a nyári ruháimat, elhitettem magammal, hogy nem ősz van, hanem tavasz, s egy-két nap mulva ujra itt lesz a nyár. Igy ábrándozhatnak az öreg emberek is; egy-egy jó éjszaka után, amit álomban töltöttek, jó vacsora után, ami egyszer, kivételképpen nem feküdte meg a gyomrukat, szokott reggeli sétájukon a térdüket mintha könnyebben emelnék, s a szemüket fiatalos hetvenkedéssel vetik a virágos kalapok alá. Ó, ha azok a hamis lyányok csak egy napra ne volnának őszinték; csak egyszer hazudnának, jóságból, irgalomból, szánalomból, könyörületből, s a kérő pillantásra csak egyszer néznének vissza ugy, mint a nagyanyáik néztek negyven év előtt. De haj, irgalom csak a nagyanyákban lakozik, s az unokák kegyetlenek.

Mielőtt meghalok, még egy verset irok; megirom ujra a Béranger versét a nagymamáról. Az a vers még szebb lesz, mint a Bérangeré, különben meg sem irom. Olyan rímek lesznek benne, hogy a gitár leesik tőlük a falrul, s a ritmusa olyan hév lesz, hogy a menüett beleszáppad az irigységtől. Rózsaszin szalagcsokrok lesznek benne s hollandi porczellán nippek, égszinkék szoknyás pásztorleánykákkal s aranyparádés fiatal urakkal. A Beresina jegét moszkvai tűz fogja benne fölolvasztani; kis Napoleonok kússzák meg az Alpesek magaslatait, s Elszler Fannik tánczolnak benne hitvány Gentzekkel s vijjongó Taillerandokkal. Sok, sok, nagyon sok bolondság lesz benne, s benne lesz az a nagy, hatalmas, gyönyörü fiatalság, amihez jussom lett volna, de részem sohasem volt benne. S beadom a patikákba, a cseppjét aranyával méretem, s aki érzi, hogy öregszik, csak egy cseppet igyon belőle, s megint fiatal lesz, vagyis erős, hatalmas és boldog, mert a fiatalság erő, hatalom és módfelett való gyönyörüség.

Korax.

KORTESVILÁG.

Jeszenszky Sándor.

Ez időszerint Magyarország legaktuálisabb embere.

Különben csinos fiatal miniszteri tanácsos, Bánffy kezeügyében. Néhány évvel ezelőtt még mint az erdélyi részek oláhfékező helyettes főügyésze volt ismeretes. Fényes vádbeszédei nagyon népszerüvé tették. Ez baj volt. Aki közvádló, ne legyen népszerü — mondák az igazságügyi kormány vaskalaposai. És Jeszenszky ott hagyta őket vaskalapjaik árnyékában s feljött Budapestre a belügyminiszteriumba. Bánffy felfedezte őt — hogyne, hiszen Erdélyből jött, — ő maga mellé vette tanácsosának.

S immár Jeszenszky a valóságos belső titkos Bánffy tanácsosai között. Ő tudniillik a választási osztály vezetője.

Választási osztály? Hát ilyen is van a miniszterelnökségnél?

A budget, a törvény és a szabály szerint nincs. De valósággal most mégis van.

Az országot magasfoku kormánypárti láz fogta el a választások előtt. Bánffy iránt oly rengeteg a bizalom, hogy seregestül tódul, szinte tolakodik hozzá a választó népség jelöltért, a stréber népség kerületért. Bánffy erős ember, de ezt a bizalmi rohamot nem birja, nem is birhatja meg egyedül.

Ezért alkotta Jeszenszkyt mai minőségében.

— Beszéljen Jeszenszkyvel.

— Beszélt már Jeszenszkyvel?
— Megmondja Jeszenszky.
— Értesitse erről Jeszenszkyt.
— Kérem, csak fáradjon Jeszenszkyhez.
— Jeszenszky majd ir ez ügyben.

Ezek Bánffy mentő igéi, melyekkel saját testétől elháritja a rohamot.

És mindenki Jeszenszkyhez megy és mindenki ott üldögél és álldogál Jeszenszky spártai egyszerüségü előszobájában. Ez az előszoba valóságos Noé bárkája. Mindenféle lények ott szoronganak benne; bizony még ellenzéki tigrisek is, kik most vedlenek kormánypárti bárányokká. Nem ártana, ha ez a bárka néha elsülyedne!

Jeszenszky pedig szép sorban eregeti be magához az előszobázókat s mindenki számára van egy-egy nyájas mosolya, egy-egy udvarias szava és egy-egy kerülete.

Igen — kerülete is. Négyszáz ötven kerületbe leküldött ő már négyezerötszáz jelöltet. A többi a jelölt dolga. A miniszteri tanácsos mindenesetre csak örvend, ha a jelölt urak utazgatnak s szaporitják a vasutak személyforgalmát. A világ pedig azt hiszi, hogy Jeszenszky az a rettenes hatalom, aki választat Magyarországon.

Pedig a dolog nincs úgy. A dolog máskép. van!

Bánffy maga tudja igen jól, hogy ki az a négyszáz ötven ember, akit ő képviselőnek akar, és képviselőnek meg is csinál. Van azonban még négyezer ötszáz kerület kérelmező. Ezt a négyezerötszázat adja ő ajándékba Jeszenszkynek. Mulasson velük, utaztassa meg őket, tartsa őket szóval.

Jeszenszky előszobájának ajtaján láthatatlanul bár de ott a felirat: *lasciate ogni speranza voi ch'entrate.*

Szóval, az csak legenda, hogy az uj tisztelt házat Jeszenszky csinálja.

Hanem az bizonyos, hogy Jeszenszky egykoron érdekes memoirokat fog irhatni arról, hogy ki mindenki akart 1896-ban képviselővé lenni — kormányköltségen.

Kortesnóták.

I.

Visontai Soma javára.

Szép gyümölcs a kalarábi,
Nem kell nekünk csodarabbi,
Csak a mózes vallás nyoma, —
Éljen Visontai Soma,
Éljen a magyar szabadság,
Éljen a haza!

Szereti a pap a lencsét,
Nem kevésbbé a menyecskét,
De leginkább Visontayt,
Rája ki ne szavazna itt?
Éljen a magyar szabadság
És Visontay!

Virágzik az okmánybélyeg,
Megérdemli, én ugy éljek,
S véle együtt az a férfi,
Aki alkalmazni érti,
Éljen a magyar szabadság
És Visontay!

Bárha Soma mózes hitü,
Megilleti az *y* betü,
Illik neki rettenetes,
Hogy többé nem hatvanhetes.
Éljen a magyar szabadság
És Visontay!

Hirös város Veszprém, Gyöngyös,
Hogy ki győz ott, nem közömbös.
Megmaradnak a nyomai
Éljen Soma Visontay,
Éljen a magyar szabadság
Éljen a haza!

II.

Hock János.

Sürü sötét az éj,
Dühöng a déli szél,
Ős-Budavár magas
Tornyán az élczkakas
Csikorog élczesen.

Ki az, mi az vagy úgy?
Fordulj be és aludj,
A nép, János papom,
Szavamra mondhatom,
Okvetlen rád szavaz.

El mig lehet s szabad
Ott ahol biztosabb.

Ahol én föllépek —
Mások az óh népet
Föl se is keressék!

Ahol én föllépek
Még a fák is sirnak
Gyenge ágaikról
Levelek hullanak,
Hulljatok levelek,
Takarjatok engem
Mert ez a kerület
Más választ, nem engem.

Incubus.

Benke Gyula.

Ő lesz a második bankdirektor, aki a parlamentbe jut, — mert eddig Lánczy Leó képviselte egyedül azokat a köröket, melyek a részvénytársaságok millióit kormányozzák. Különben már nemzetgazdaságilag is illő, hogy a törvényhozók közé kerüljön, — mert a nagy tőkének joga és érdeke, hogy az ország dolgaiba beleszólhasson. A részvénytársaságnak, mely öt vagy tiz milliónyi tőkével dolgozik, talán ugyanakkora joga lenne ahhoz, hogy külön képviselőt válaszszon, mint egy középszerü választókerületnek. Mert a parlamentarizmus, mi tagadás, egy kicsit az ő bőrére is megy.

Benke Gyulát nemcsak ezen a jogon illeti meg a képviselői szék; — ő amaz emberek közül való, akik harmincz-negyven éven át zajtalanul, szerényen segitik elő a saját munkájukkal a közjólétet és akik mintha igazán csak azért születtek volna, hogy a szorgalom és rokonszenves szép példaképei ki ne vesszenek. Még nincs negyennégy éves és ebből majdnem huszonötöt az iróasztala mellett töltött. Ki olvasta a *Benke* Gyula nevét valaha a *jelenvoltak* közt, ki hallotta, hogy a lármás közszereplésből valaha részt kivánt volna magának, hogy alamuszisággal és hizelkedéssel akart volna kitüntetésekhez és dicsőségekhez jutni? Nem szónokolt, nem mutogatta magát, nem emlegette minden második szavában a hazát, de többet dolgozott érte, mint sokan azok közül, akik a parlamentben társai lesznek. Ha a *kézdivásárhelyi* kerület megválasztja — és erre sok a reménység — igazán egy derék, rokonszenves, munkás ember kerül a sándor-utczai amfiteatrumba.

Benke régi nemesi családból született, de a nemességéből nem jogokat formált, hanem kötelességeket. Atyja Pest város törvényszéki főlevéltárnoka volt, aki tudja, miként nevelje a gyermekét: iskoláztatása után, mikor a praktikus téren is kipróbálta némileg a theoretikus ismereteit (az Első magyar általános biztositó társaságnál dolgozott) hosszabb külföldi utra küldte; a fiatal Benke egymásután bejárta Olaszországot, Görögországot, Kis-Ázsiát és Egyptomot. Testben, lélekben megerősödve tért vissza Budapestre s Wéninger Vincze ajánlatára már 1873-ban a magyar földhitelintézet hivatalnoka lett. — Itt husz évig állt a jelzálogi könyvezés élén, s csak 1893-ban vált meg az intézettől, a mikor az uj budapest-terézvárosi takarékpénztár igazgatói állásával megtisztelték. Ez az intézet két év mulva a Budapesti Takarékpénztár és zálogkölcsön részvénytár-

saság nevét vette föl és Benkét vezérigazgatói minőségben állitotta az ügyei élére. Hogy ez a buzgó ember mit cselekedett ott egy év alatt, mindenki tudja, a ki a pénzügyi eseményeket figyelemmel kiséri: az $1^1/_4$ millió forint alaptőkével alakult intézetnek ma már 5 millió forint alaptőkéje és tekintélyes tartalékalapja van, ötödfél millió forint betétet kezel és több mint kétszáz vidéki pénzintézettel áll üzleti összeköttetésben. A pénzügyminiszterrel kötött egyezség értelmében az osztálysorsjátékot is ez az intézet honositotta meg s a kizárólag kölcsönüzlet reálisabb szervezésével is nem csekély szolgálatot tett Budapest szegényebb középosztályának.

Benke a főváros törvényhatóságának is tagja és nem egy jótékony egyesület beszélhetne az ő jó és könyörületes szivéről. Bár négyszázhatvan Benke Gyula intézné a parlamentben az ország sorsát: akkor talán kevesebb szép beszédet hallanánk, de mennyivel megszaporodnék a hasznos alkotások száma.

Kérdések.

A kártyázó asszonyokról.

Akik Önök közül a legutóbbi futtatásokat végignézték, a totalizatőr vasrácsai között bizonyára nem egyszer találkoztak egy-egy virágos, asszonyi csipkekalappal, mely szinesen, ingerlően vált ki a kemény, prózai férfi-kalapok közül. A csipkekalap rózsái és buzavirágai alól szikrázó pillantások röpültek ama komoly, angolos flegmáju úr felé, aki a lóversenytér igérvényeit osztogatni szokta. Szikrázó és ideges pillantások, — mert a sportot üző asszony még annyira sem tudja megőrizni a hidegvérét, mint a teremtés éke és koronája: a férfiu. Mikor *Generalis* verten hanyatlik vissza a háttérbe és *Szolgabiró* — ahogy kollégáim, a sporttudósitók mondani szokták — csak patáit mutogatja ellenfeleinek: a tribünökön, a fehér kerités mellett, a gyöp tábori székein száz és száz selyemruhás teremtés szoritja a szeméhez a tábori látcsövet. Ezek az asszonyok sem nem szépek, sem nem asszonyok többé; az indulat kiforgatja őket a formájukból és még Szirmai Imrének sem jutna eszébe, hogy bókokat mondjon nekik. Az asszony örök naivitása helyébe náluk a játékos férfi önzése, szenvedélye, pénzsóvár nyersesége lépett és a szemükben nem az örök nő érzékies kaczérsága lobog, hanem a börzeáner indulata.

Budapesten igazán gombamódra szaporodott meg nehány év óta az ugynevezett sportladyk száma. Hol vannak azok az idők, mikor a versenytéren csak mágnásasszonyokat lehetett látni, meg tarka, könnyüvérü lepkéket, akik százával szállták meg a totalizatőr környékét? A polgári asszony még a puszta gondolatától is megijedt volna annak, hogy a turfon látják. A régi sporttudósító szakszerű jelentéseket irt, a mai már szines tárczákban számol be a versenytér közönségéről. Az ügyvédnék, a füszeresnék, a mosónék, a vállalkozónék, a dzsentri asszonyok és a mózes hitvallásu asszonyok hasonlíthatatlanul jobban vannak informálva arról, hogy *Tip-Top* flyer-e vagy steher-e, mint arról, hogy szabad-e gáliczkövet tenni a savanyu ugorkába. A budapesti családi tűzhelyek melegében immár többet beszélnek a derby-crackek kilátásáról, mint a klasszikus költők verseiről. És az ötösök közt, amelyeket a boldog nyerők hazavisznek, manapság már nem ritka az olyan bankó, amelynek konyhaszaga van. Mert a konyhapénz is csinos összeget reprezentál a budapesti totalizatőr forgalmában.

Hogy a lóversenyjáték mégsem fajulhat általános betegséggé: erről, istennek hála, gondoskodik a lovaregylet igazgatósága, amely csak háromszor évenként huzatja föl a nemzeti lobogót a csömöri-uti nagy tribün tetejére. De a budapesti asszonyokat mégsem kell már félteni attól, hogy a játék szenvedélyéről lemondanak. A jó isten, aki a mezők liliomait ruházza, magas kegyelmét a *Piatnik* czégtől sem vonja meg, s a *Kuoni pásztor* télen is csak olyan jó kondiczióban van, mint a nyári fürdőzés napjaiban.

A kártyás asszony ma már alig speczialitás többé: száz társaságbeli asszony közül ötven épp olyan ügyesen kezeli a kártyát, mint a férje vagy az udvarlója. Bizonyos, hogy régente is akadtak olyan idők, amikor az asszonyok kártyáztak. Télen, zord hófuvások közepette, nem egy családi lámpa alatt ütötték vigan a *huszonegy*-et és a jó kedvnek soha ki nem fogyó, kedves forrása volt az asszonyok öröklött hibája: a csalási szenvedély. Melyik asszony nem csalt? Játék után több kártyát kellett fölszedni az asztal alól, mint a mennyi az asztalon maradt és a kinek a testi motozás édes kiváltságát megengedték volna, bizony többnyire az asszonyi ruhák zsebjében akadt volna az elveszett makk-alsóra. És engem, melankholikus vén legényt, főképp az a lesujtó tapasztalás ejt kétségbe, hogy az asszonyok, legalább a kártyában, nem csalnak többé. Nem tréfa ez, aminek az első pillanatban látszik, hanem komoly és elszomoritó szimptoma. Mert az asszonyok már nem mulatságos időtöltésképp játszanak, hanem a nyerés csunya szenvedélye hajtja őket a kártya-asztalhoz. És az *angénozó, pockerező* asszonyt (aki sokszor szintén elvesztette a konyhapénzét) már gyakran váltja föl egy igazán századvégi teremtés: a kalábriásozó és tartlizó asszony. Fájdalom, nem tulzás, hogy sok asszony már csak szánalmas mosolylyal kibiczel a férjének vagy az udvarlójának, mert a tartlit is jobban játszsza, mint a férfiak.

De a tartlizó asszony még nem mindennapi jelenség és a *terc ász béla* meg a *kontra* ezidőszerint még csak szivesen látott vendégekként köszöntenek be az előkelő asszonyok zsurjára. Lehet, hogy sohasem lesznek oly népszerüekké, mint a *pocker*, a *ferbli*, vagy az *angén*, mert a kártyás asszonyt nem annyira a játék izgatja, mint a nyerés lehetősége és *chance*-ai. És a két nem közt való viszonyba mindenesetre pikáns változatosságot fog hozni, hogy az asszony — még pedig a becsületes asszony — ügyesen kifosztja az udvarlóját és oly nyugodt lélekkel nyeri el az összes készpénzét, mintha csak maga is tagja volna valamelyik előkelőbb kaszinónak. A zsúrokon ma már épp oly kevéssé játszanak mulatságból, mint a társaskörök zöld asztalai mellett. A játék ma már komoly munka és nem időtöltő szórakozás. És az a fiatal ember, aki az egy hónapi keresetét verejtékes arczczal veszti el a rendes zsúrja theás csészéi között, fájdalom, már nagyon is közismert alak a budapesti társaságban.

A kávéházak játékszobáiban még ezideig nem igen látni kártyás asszonyt, de a jelekből körülbelül sejteni lehet, hogy a nyilvánosan játszó asszonyok kora is mihamarabb megérkezik. A fürdőhelyek játszó asztalai mellett a szép asszonyok vigan ütik már a huszonegyet, s ma a fürdői kávéháztól már csak egy lépésnyire van a budapesti kávéház: ehhez nem is kell bővebb bizonyitás. A hadaró és veszekedő férfijátékos szomszédjában kedélyesen iszsza majd a feketéjét a tartlizó vagy pikettirozó asszony- és ha a jó isten is ugy akarja, ahogy ők, nemsokára a szende és ártatlan nők épp oly gyakran fogják *megpumpolni* a szigoru főpinczért, mint a kevésbbé szende és ártatlan férfiak.

Bizonyára szép idők lesznek ezek és nincs sok igaza annak a morózus embernek, aki ebben a poézis veszedelmét látja. Az a kor, mely a nőket doktori diplomával látja el, természetesnek és érthetőnek találhatja, hogy a dolgozó nőnek a dolgozó férfi könnyelmübb szórakozásaiban is része lehet. Miért ne játszhatna kalabriást az az asszony, aki kenőcsöt ir a rheuma ellen vagy másodfoku egyenletekre oktatja a serdületlen ifjuságot? Az agyvelő, mely az anatómia rejtelmeit befogadhatja, a kártyázás rejtelmei iránt is bizonyára van olyan fogékony, mint az állitólag sulyosabb férfivelő.

De eszünk ágában sincs, hogy védelmünkbe fogadjuk a játékos asszonyt, aminthogy azokhoz sem csatlakoznánk feltétlenül, akik egyszerüen anathémát mondanak a kártyás zsú-

rokra és a kártyázó feleségekre. Hovatovább mindinkább azzá lesz az a meggyőződés, hogy az asszonynak a férfi minden szórakozásához joga van — minden isten teremtése ott keresi a boldogságot, ahol tudja — miért ne legyen hát ahhoz is joga, hogy a kártyázás mulatságával frissitse föl az elernyedt idegeit? A puritánok — a morál utolsó bölényei — sirva emlegetik a régi időket, mikor az asszony csak feleség és anya volt, mikor az élet durvább szenvedélyei nyomtalanul suhantak el a feleség kicsiny czipője alatt, de ki tudja, vajjon mégis nem-e azoknak van igazuk, akik az agyvelő kártyázó sejtjeinek kifejlődésében látják az asszonyi haladás szimbolumát.

A Hét egyelőre nem szól ebbe a vitába, — de azzal a kéréssel fordul olvasóihoz: mondják el őszintén a nézetüket az alábbi kérdésekben. Az elmés és találó válaszok bizonyára nagyon sok olvasót érdekelnek és *A Hét* kötelességének fogja tartani, hogy a beérkezett véleményeket reprodukálja.

Kérdéseinket ebben a formulázásban van szerencsénk az olvasók elé terjeszteni:

1. *Illik-e a kártya az asszony kezébe?*
2. *Lehet-e a kártyás asszony jó feleség és jó anya?*
3. *Helyén való-e, hogy a zsúrokon kártyázzanak?*

És végül:

4. *Miképp viselkedjék a férj, akinek kártyás felesége van?*

A válaszokat, melyek *november hó 15-éig* beérkeznek hozzánk, *A Hét*-ben lehetőleg közölni fogjuk.

Budapesten, 1896. október 16-án.

A HÉT szerkesztősége.

INNEN-ONNAN.

»**Weh' dem, der lügt.**« Az elkeseredett ellenzéki férfiu immár másfél esztendővel ezelőtt kijelentette, hogy Bánffy olyan erőszakos, gyalázatos választást fog csinálni, a milyen még sohasem volt Magyarországon. És másfél év óta máig, az elkeseredett ellenzéki férfiu naponként ujra meg ujra konstatálta, hogy Bánffy gyüjti korteszélokra a piszkos milliókat. Ez a szolnok-dobokai főispán-miniszterelnök el van rá szánva — hirdeté a keserü ellenzéki férfiu — hogy megvásárolja a többséget és csendőrökkel lövesse halomra a nép tisztesebb részét, mely opponálni mer. Kitől tudta, kitől hallotta Bánffynak eme rettenetes veszedelmes voltát a kesergő férfiu? Senkitől. A saját kisujjából szopta csupán. De annyiszor elmondta, elkeseregte, eldühöngte, hogy végre elhitte ő maga is. Igen, most a választások előtt, már szenttül meg van róla győződve, hogy ellenzéki programmal képviselőjelöltnek fellépni nem lehet. Az ellenzéki választókat Bánffy fő- és alispánjai, szolgabirái, jegyzői s főképen a zsandárjai ugyis megfosztják legszentebb alkotmányos joguktól. A kormánypárti jelölteket és választókat ellenben pénzzel tömi a rettenetes Bánffy, aki milliókat harácsolt össze választási czélokra . . . Miután pedig az elkeseredett ellenzéki férfiu ezt ilyen biztosan megállapitotta, felveszi fekete szalonkabátját és sárga keztyüjét s teszi alázatos tiszteletét *Jeszenszky* tanácsosnál, Bánffy választási faktotumánál. — — Mi tetszik? — Egy jó kerület. — De hiszen nagyságod ellenzéki. — Óh, kérem tanácsos ur, mindnyájan voltunk fiatalok. Az én eszem is megjött végre. No és különösen most, a kiegyezés küszöbén, minden igaz hazafi a kormány köré tömörül, hogy erősitse. Szóval én is kormánypárti vagyok immár testestül lelkestül. — Végtelenül örvendek, feleli a minden miniszteri tanácsosok legnyájasabbika, még ma referálok a párt nagy nyereségéről ő-exczellencziájának. Ő boldog lesz . . . — És kapok kerületet? vág közbe aggodalmasan a megtért keserves. — Hogyne! Lesz kerület, sőt van is, hanem . . . — Hanem? — Hanem biz az egy kissé drága. — Az semmit sem tesz, ha a kormány és a szabadelvüpárt készek az áldozatra. — Csakhogy nekünk vajmi kevés a pénzünk, sóhajtja a tanácsos. Két-három ezer forint a maximum, a mivel szolgálhatnánk. — És mennyit kellene magamnak áldozni? — Körülbelül harminczezer forintot. . . . A nyájas tanácsos vendégét az ájulás környékezi. A falon mindenfelé keresi az ajtót s mikor már künn van a friss levegőn, keserü kaczajban tör ki. Hát ezért érdemes itt megtérni? Hát érdemes kormánypártivá lenni? Hiszen Bánffynak még csak pénze sincs! Silány reklám, őrült legenda az egész az ő roppant választási hatalmáról. Fordulj vissza óh derék férfiu ellenzéki elkeseredésedbe s felejtsd el, hogy fekete szalon kabátod megfordult valaha Jeszenszky tanácsos ironikusan nyájas kék szemei előtt! . . . De késő. Nincs visszatérés. A szerencsétlen férfiu három óra mulva már az esti lapban rémülten olvassa, hogy ő a *nagy-drágádi* kerület képviselőjelölje, szabadelvüpárti programmal. A kerületben lelkes előkészületek történnek fogadására. Az összes ellenzéki árnyalatoknak ellene való hazafiatlan erőlködése nevetséges kudarczot fog vallani. A helybéli intelligenczia nagy küldöttsége pedig holnap indul a népszerü főispán vezetése mellett Budapestre a szeretett szabadelvü jelöltért, kinek megválasztatása több, mint bizonyos.

* * *

△ **Ami igen mulatságos.** Tegnap esett meg az első politikai párbaj, amint tudják, Ugron Gábor és Weisz Berthold között. Ha olvasták a napilapok erről szóló hirét, egy epizód mindenesetre felkeltette a figyelmüket, a mely igen mulatságos. Ugron segédei ugyanis kardot proponáltak, a Weisz Berthold segédei azonban arra hivatkoztak, hogy felük kezében sohasem volt kard. Hát ez az az epizód, amely igen mulatságos. Hogy Weisz Berthold kezében sohasem volt kard, ezen nevetnek ma Kárpátoktól Adriáig, még pedig nem hiába. Mert ha Weisz Bertholdnak a kerületében nem tudott eddig ártani az Ugron bősz haragja, aligha bele nem törik a bicskája most, mikor kisült róla, hogy sohasem volt kezében kard. Hát ez is képviselő akar lenni s még kardot sem fogott? Hogy lehet ez magyar ember! Nem is magyar, hanem Weisz! De ne tessék hinni, hogy csak a Magyarország, meg a Budapesti Hirlap nevet ám az ilyen mulatságos epizodon, nevet rajta a Pesti Hirlap is és mind, a ki szakszerű czikkekben itéli el a párbajmániát s emlegeti a békés polgárt, a ki hasznos a munkájával s erőgyarapitó az adójával. De mégis csak mulatságos a kard nélküli Berthold nemzetes és vitézlő Gábor mellett. Igaz ugyan, hogy manapság a kardforgatás megszünt a nemzetes urak előjoga lenni, s a Fodor-Rákosi-féle vivóteremb en vallás- és rangkülönbség nélkül mérik ezt a kvalifikácziót, úgy mint a börzén a papirosokat s megveszik azt nagy számban a zsidógyerekek, úgy mint a börzén a papirosokat a nemzetes és vitézlő urak. Weisz Berthold könnyelmü volt, mikor ezt a nemes kvalifikácziót meg nem szerezte magának ötven vagy száz forintért, mert épen csak ennyi virtus szükséges hozzá, hogy a kard ugy álljon a kezében, mint akár Kinizsi Pálnak, vagy Ugron Gábornak. Hogy ezt a száz forintot nem adta ki, ezt találják olyan igen mulatságosnak a békés polgárok barátjai és a toleránczia bajnokai.

* * *

△ **Ez is igen mulatságos.** Hogy valaki föllépjen képviselőjelöltnek, amikor Schlesingernek hivják. Ezen kaczag a pokol és a mennyország. S kaczag addig, mig a szegény Schlesinger arcza belevörösödik és menekedve menekül a nevetség szinhelyéről. Ebben a nevetségben különben van rendszer, mert a Schlesinger név voltaképpen program s a kereskedelmet és az ipart jelenti. De mégis mulatságos, mikor Schlesinger képviselő akar lenni a kereskedelem szent nevében. Egészen másképen föst Kovács Pál, aki a **földbirtok** szent nevében akar honatya lenni. És Kovács Pál lesz is honatya, Schlesinger ellenben már is

vissza lépett. Kovács Pál magasabb buzaárakat akar és olcsóbb pénzt a zsidótól. Ez szép és hazafias. De ha Schlesinger a Kovács Pál úr támadasai ellen meg akarja védeni a kereskedelmet, az piszkos és nevetséges. Pedig mind a kettő a zseb szempontjából akaródzik, de hát csak tessék arra gondolni, milyen nevetséges volna, ha Szilágyi Dezső elnöki székéből hangzanék: Apponyi Albert után Schlesingert illeti a szó.

Románcz.

Ha leszáll az őszi esső
És Gerbeaudnál nem kap innya,
Fölszedi a sátorfáját
S megy az Estudiantina.
Ó, Conchita! Ó Conchita!

Ó Conchita, barna tündér.
Ugy mint Sanchot Don Quijote
Megigézted szívem — nem tom,
Eleven-e avagy hót-e —
Ó Conchita! Ó Conchita!

Beletánczolsz a szivekbe,
S ahogy a kendőddel babrálsz,
Sebet üt hunczut szemed, mit
Nem hegeszt be Fierabras
Ó Conchita! Ó Conchita!

Pendül ujra mandolin és
Perdül ujra a bolero,
Ámde másutt, ámde másnak
S én nem látlak — nimmermehr ó! —
Ó Conchita! Ó Conchita!

Szép a Duro, szép az Ebro,
Guadiana s Manzanares,
Szebb a barna, mint a szőke
S a hozomnál szebb a báresz —
Ó Conchita! Ó Conchita!

Isten hozzád! ki ne fogyjon
Kis zsebedbül sájn meg rénes,
Baj ne érje fürge lábad
S légy tovább is ily — erényes,
S légy soká tizenhat éves!
Ó Conchita! Ó Conchita!

SZINHÁZ.

Az uj intendáns. Nagy öröm érte a magyar királyi operaházat: báró Nopcsa Elek kormánybiztos urat kinevezték intendánssá. Az öröm azért olyan szertelen, mert a kormánybiztos müködése időhöz van kötve, a mennyiben megbizatása egy esztendő tartamára szól, mig az intendáns terminus nélkül neveztetik ki. Igy tehát általános az öröm, mert reménylik, hogy az intendánsi kinevezés következtében Nopcsa ur ez év letelte előtt fogja átadni a helyét az ismeretlen utódnak, a ki semmiképen sem lehet alkalmatlanabb ember érdemes elődjénél.

Salvini. A városligeti szinkör ismét tanyája a magasabb müélvezetnek: il celebre tragico, Gustavo Salvini mutatja be a magasabb szinművészetet, azt, a mely felé az egész művelt világ csodálva fordul. Valljuk be — az ifju Salvini az első európai hirü szinész, a kit minálunk kelleténél jobban csodálnak. Meg van bennne a nagy müvészek nagy stilusa, a gondos részletezés s a megkapó realizmus, de sok benne a póz is, a csináltság és a betanultság, nemkülönben az utánzás is. Szerepei nagyobb részében dicsőséges apját kopirozza nagy szerencsével, de annak megragadó, meggyőző igazsága nélkül. Mindamellett nagy élvezetet nyujt a játéka s az ő kedvéért érdemes eltürni a truppja siralmas közepességét is. Mert olyan primitiv társakkal egyik olasz nagyság sem környezte magát, mint il celebre tragico Gustavo Salvini.

KÖZGAZDASÁG.

Vontatási dijszabás. A Magyar Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság f. évi november 1-től kezdődő érvényességgel uj *Vontatási dijszabást* léptet életbe, melynek megjelenésével a Magyar kir. államvasutak részéről 1890. évi augusztus hóban kiadott s nevezett társaság által egyelőre átvett vontatási dijszabást pótlékaival együtt hatályon kivül helyezi.«

A megjelent uj dijszabás 20 krért a társaság igazgatóságánál megkapható.

x Az »**Első Biztositó Intézetnél Katonai Szolgálat Esetére,** ő cs. és kir. Fensége, József főherczeg védnöksége alatt" (Budapest, V., Erzsébet-tér 1.), f. évi szeptember havában **1.094,000** kor.-ról szóló belépési nyilatkozat nyujtatott be s **1.090,347** kor.-ról szóló kötvény lőn kiállitva. A biztositási tőke immár tehát **21.358.716** kor.-ra rug. — Az intézet tudvalevőleg fiugyermek számára biztosit tőkéket és járadékokat, a katonai szolgálat költségeinek fedezésére, illetve be nem soroztatás esetén ellátás czéljából a nagykoruság idejére.

A Kosceiuskó-körkép sikere. *Styka* és *Kossák* pompás festményének, a Kosceiuskó győzelmét ábrázoló körképnek valóban nagy a sikere. Belföldiek és idegenek egyforma lelkesedéssel és elragadtatással beszélnek róla. Legutóbb a mütörténelmi kongresszus tagjai nézték meg az aréna-uti körképépületben ezt a szép képet, amely rájuk is nagy hatással volt.

HETI POSTA.

Budapest. A *Valko Lajos* alapból még csak ezután fogják kitüzni a pályázatot. Az alapot a Magyar leszámitoló és pénzváltó bank tisztviselői kara létesitette az intézet kitünő igazgatójának nevére, a kinek huszonötéves jubileumát az intézet a legszivélyesebb ovácziók között csak a napokban ülte meg.

Budapest. W. J. Non possumus. Azok a mi legbelsőbb ügyeink. Ha valaki megelégszik azzal az öntudattal, hogy egy szép czikket irt és lemond az ön tapsairól, nekünk nem áll jogunkban, hogy őt leleplezzük. Magánuton azonban szivesen kielégitjük kivánesiságát.

X. A. *Jehova* nem jelent meg külön kiadásban, de benne van Kiss József *Ujabb költeményei* czimü utolsó kötetében. Ez Révai testvérek kiadása. Ára 2 frt 40 kr.

Kassa. *R.* Mezarthin (polgári nevén Báró Kempelen Farkas) flatal katonatiszt, aki Mars mellett a Muzsát is szolgálja. Hogy nem sikertelenül, arról az ön meleg érdeklődése is tanuságot tesz. Harmadéve megjelent kötete, mely a sajtóban élénk visszhangot keltett, rég elfogyott; de legközelebb uj kiadásban fog megjelenni Blanche czimmel, amelyre 1 frt 20 krral előfizetni lehet a szerzőnél: Pozsony, Széplak u. 63.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**
Főmunkatárs: **KÓBOR TAMÁS.**

Selyem-damasztok 65 krtól 14 frt 65 krig méterenként — valamint fekete, fehér, szines **Henneberg-selyem** 35 krtől 14 frt 65 krig méterenként sima, csikos, koczkázott, mintázott, damaszt stb. (mintegy 240 különböző minőség, 2000 szin és mintázatban stb.) a megrendelt áru **postabér és vámmentesen a házhoz szállitva, mintákat postafordultával küld: Henneberg G. (cs. k. udv. szállitó) selyemgyára Zürichben.** Svájczba czimzett levelekre 10 kros, levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. Magyar nyelven irt megrendelések pontosan elintéztetnek. 6

Budapest, 1890. Nyomatott az »Athenaeum« irodalmi és nyomdai r. társ. betüivel.